

مهرتوفیق ووردی

کهنیدی که لبه لبه است و بیهوده کانی

علی پدروه شانی

مزارعتی کارو باری سهروو - بهر یوه بهرایهتی کشفی خویندنی کوردی بو
چاپ کردنی نهو کتیبه پارمعتی داوم .

هه‌ندی

له‌به‌یت و هه‌لبه‌سته‌گانی
عه‌لی به‌رده‌شانی

کو که ره‌وه‌ی
محمد توفیق ووردی

وه‌زاره‌تی کارو باری سه‌روو به‌ریوه به‌رایه‌تی زانیاری
خویندنی کوردی له‌چاپ کردنی نه‌و کتیبه‌ی یاریده‌ی داوم

سو پاس

سو پاسیکی زور بی پایان بو نهو دوست و برایانه ی
خواره وه که بهه موو هیزیانه وه پاریده یان دام بو کو کردنه وه ی
نهو که نجینه که له به رده ستی خوینده وارانه

(۱) کاک حمید عزیز - خه لکی قه لادزه و له ده رچوی به شی
فلسفه له دانش گای به غذا . . .

(۲) کاک رفیق صابر - قونابی به شی کوردی له دانش گای
به غذا .

(۳) احمد بکر تاکوی : مدیری غاباتی کونی هه ولیرو بازو
شسته یه نیستی .

(۴) که مال میراو ده لی : ده رچوی به شی نینکلیزی له دانش
گای به غذا و ماموستایه له قه لادزه .

» » »

نهو دوست و برایانه هه ول دانیان هه رکیز له بیر ناچسته وه
هیوام وایه هه ره له ژ یانیان سه رکه و ترو بن . . . نابن نه وه شم له بیر
بچی که ماموستای بو یژ « روستم فه ناح » ی کو بیش چه ند
به یتیکی بو ناردم سو پاسیکی بی پایانیش بو نهو . . .

سەر گوزە شتی عهلی بهرده شانی (۱)

زور به داخه وه روژی له دایک بوون و مردنی نازنین بهلام به تهخمین بومان دهرده که وئی که له سهده ی ههژدهمین ژباوه . له کاتن که دهولهتی (بابان) له هه ره پله ی که شه دار دابوو ته مه نی خوی بردوته سهر . به بهرده شانی ناوی دهر کرد که گوندیکه ده که ویتته ناحیه ی (مهرکه) سهر به تهزای ته لادن له وولکه ی سلیمانی . بهلام کاتی له دایک بوونی له دینی (لونه) بو . . .

ههندی کهس ده لین ههر له مندالیه وه کویر بوه (۲) بهلام

(۱) له سالی ۱۶۷۰ نیمارهتی بابان دورست بوو له سا ۱۷۸۸ دا عبد الرحمن پاشا حوکم ران بوو یه نی له پیش له سال دا عهلی بهرده شانی ژباوه بهلام به داخه وه نازنین چه نه سا ژباوه و چون مردوه و کوری له کوی به ته وه شتی که نه زاندراره عبدالله پاشاش له سالی ۱۸۴۷ دا ژباوه . وه له سالی ۱۸۵۱ دا نیمارهته به دهستی عوسمانیه کان له ناو چوه یه نی له کاتی داهه زرا ههتا له ناو چوونی نزیکه ی ۳۰۰ سال بهرده وام بوو . . .

(۲) پیره ژنیکه شایه رده لیت :

عهلیه کویره ی بهرده شانی

توری توری تانی تانی

به‌لای منه‌وه نه‌وه راست نیه ، چونکه له هه‌له‌به‌سته کانی دا
نه‌وه ده‌رناکه‌وینت ، دوور نه‌به له‌دوا پله‌ی ژبانی دا کویر
بووبیت وه‌کوو له هه‌له‌به‌ستی شای (چندووکان) ده‌رده‌که‌وینت .
نه‌خوینتده واریشی زور باش لامان ساغ نه‌بوته‌وه ، هه‌ندی
که‌س ده‌لین فه‌قی بووه خویندن و نووسینی زانیوه بو‌ه‌ش بیرو
پاوهری تایینی زور کاری تیکردوه ، سه‌ره‌تای هه‌مرو به‌یته‌ کانی
به‌ناوی خواوو پیغه‌مبه‌ر ده‌ست پین ده‌کات .

یه‌ک چار که‌ریده بوه ، هه‌تا له‌که‌ل (ناو‌ره‌حمان پاشای
به‌به) چونه‌ ناران (فولکلوری کوردی به‌شی دووهم) بخوینه‌وه
هه‌له‌به‌سته‌کانی میژووو جو‌غرافی‌ه‌ی ناوچه‌گانه که‌ پیا‌رویشته‌ که‌لین
ناوی دئی هه‌به‌ نازانین ماون یان نه ...

ده‌لین میری سوران (سلیمان به‌کی هه‌ریری) (۱)
بو‌یژنکی ده‌بیت به‌ناوی (عه‌لی حه‌ریر) ی بی‌گومان نه‌وه‌لی
هه‌ریری یه‌ نه‌وه‌ شاعیره نیه که‌ به‌شیره‌ی کرمانجی هه‌له‌به‌ستی
داناوه‌یه‌کی تره (نامه‌ بو‌عه‌لی به‌رده‌شانی ده‌نیریت که‌ بیته
هه‌ریر وه‌ له‌که‌ل عه‌لی هه‌ریری بکه‌ونه‌ شه‌ره هه‌له‌به‌سته‌ که‌له‌ و
سه‌رده‌مانه‌ داشه‌ره‌ شیر باو بوه . .

نه‌ویش ده‌چیت بولای میری سوران هه‌ردوو بو‌یژ به‌سه‌ر

(۱) بو نه‌وه‌ باشتر له‌سه‌رگوزه‌ شتی سوله‌یمان به‌ک‌ئا‌کادار

بیت نامیلکه‌ی (خانزادو له‌شکری) بخوینه‌وه . . .

خشلي ژنان هه لده این بهلام به داخوره هه ردوو هه لبه ست فه وتاوا
ته نیا تهو چهنه دیزه له شیریه عهلی هه ریری له بیر ساوه ک
ده لیت :

له ولای گواره ههلی ده دای
دهی گوت تا من بووم له گوینی له یلای
ده هانه داخوایم پاشای به غدای
چیکه م به حکم بوو نه هاتمه رای

له نه انجام هه ره به کیان به وی تر ده لیت : (تو ماموستای)
میریش هه ره به که ی تغه نکیک و نه سپیک و شیر و خه نجه ریکبان
خه لات ده کا . .

» » »

(عهلی) هیچ شتیك نیه که هه لبه ستی به سه ره دا هه
نه داییت : (یار . دئی . که روکا . تا زال .
چندو که . پیاز . شمیر و چه کی شهر . کیسه ل . . و . . و)
له هه لبه ستی هه چووش دا ده ستیکی بالای هه بوه .
خو له هه لبه ستی (چه ماسی میلی — شهرد
چه نك) که م کهس وه کوو عهلی توانا بوه ، به لای منه وه به یق
تاوره حمان پاشای به به له بهرز ترین چه ماسه ی میلیه چونکه
کورد هان ده دات که ده بئی نیشتمان پهروه ر بن ، شهرد

له دږی چهللاده کانی عوسمانی هل گیرسینن وه به جه نگاهه ران
ده لیت :

هرچی هه لیت زوانف دارین
هه ندی چاریش بو پتیکه نین خوی به رامیه ر بچوو کترین
کیان له بهر کهم ده کاته وه :

والحاصل که بوو به شهر
شهری مه نکورو مامه شان
ره و ره وه یان راکیشان

— ۲ —

ره و ره وه ی دهری داری
ماینه شینکی قه زوانی
گریومه به سه د قرانی
کاهلی پی ن زانی

— ۳ —

لهو کا هه لیه ی سه ر به بنیات
ساحیبی هه زده وولات
له بهر کیسه لی هه لات ! (۱)

(۱) نهو هه لیه ی سه ر به بنیات کیسه له ، ره مزی به و
مه به شینکی قوولی تیدایه و ره خنه به ده بکرنیت له کومه لی
کورده واری .

ده لټن (عه لي خه ونيكي دپوه له و خهونه دا ده می پونه
شاره میرواه ، له مه لایه کی پرسپوه که ته عیبری نهو خهونه
چیه ؟ مه لاش ووتوبه : ده بیته بویژیکي زور به ناوو ناو بانگ
لپه دا نهوه ش پیویسته که بینووسین :

که هه لپه ست و بهیته کانی عه لي له ناو لیسته ی هه لپه ستی میللو
فولکلوري ده ژمیر دریت که رچی خوشی ناسراوه . . . چونکه
هه لپه ست و بهیته به ترخه کانی وه کوو ناوینه ی ژبانی راسته قینه و
که ل کورده له سهرده مه کانی سه ده ی هه ژده مین دا ، ووشه کانی
زور په تیو جوانو ربک و پیکن ، ووشه ی بیتکانه زور کهم به کار
ده مینی . . . که لی هه لپه ستی نووسراوه نهوه له مه ختوو ته په کی
کون دا وا نیستا له به رایینی روژ هه لانه زور هه ولم دا که ده ستم
بکه ویت به لام سهرنه که وتم . .

» « «

گرینگی عه لي له ویه په : له کاتیک دا بویژه کانی ترمان
که مه لار خوینده وار بوون به فارسی و عه ره بی شیعریان داناووه ، پان
هه مود هه لپه سته کانیان ته نیا باسی دلداري و یاره ، نهو بویژه
میللیه هه ستی نیشتمان په روه ری پالی پپوه ناوه که به یقی میللو
حه ماسی ربک بغات و هانی کورد بدات بو شورش و رزگاری
بویه عه لي له ریزی بویژانی نه مر ده ژمیر دریت (. . . چونکه
هه لپه ستی نیشتمانی بو دوا روژی کورد په ک چار گرینکه . .

رویشتی عهلی بو مهرگه (۱)

کاروان له دیتی بهرده شانه وه ده چیت بو (مهرگه) بهریک
 کهوت (عهلی) له گه لیان دهروات ، نزیکی (مهرگه) ده بنه وه ، عهلی
 له دول مهرگه زور تینوو ده بچ لاده دانه لای نهو که پرانه ی که
 ترونه وانه کان دورستیان کردوون ، بو نهوه که می ناو بخوانه وه .
 کاتی ده چیته ژیر که پریک ده بینتی کچیکی دل رفین و شهنگ و
 شوخ له بن که پره که دانیشته وه (عهلی) ش له جوانی کچه سه ر
 سام ده بیت ، نهوه ی روو ده دات نهوه به تومه ز کچه ش ده ستی
 بوژی ده بین وه به هه له ست له (عهلی) راده خوریت له که ل
 به کتر دا ده که ونه ده مه ته قه :

هه تیو نه وی له وی
 کهر تینووته ناوه له وی
 کهر برسیته نانه له وی
 ده نا دزی یرو له وی ا

عهلی :

دز نیم ناروم له وی

(۱) مهرگه - تیسیتی ناحیه به که له سه ر قهزای قه لادزه ی
 بشدهر بهلام له کانی خوی دا له ده وری بابانه کان میر نووشین
 یوه نیستاش قهلاو جینکا کانی کونی تیدا ماوه . .

تینوو نیم تاوم ناوی
برسی نیم نانم ناوی
ماچی دوو کولی نوم دهوی !

کچ :

هه تیو برو له وی
شش برابه کهم بوت دینهوی
لهت لهنت ده کهن به خه نجه ری
لهم شاره دوت که ته دهوی

“ “ “

کوره هه تیو من کوتری ته قله بازم
خو به ده ست راوچی تا دم
هست برو هه تیوی بی نهره
هیچی تر لیره مه و ره

هه لی :

کچن من ماری ره شم
چل کهز له عهردی روو ده چم
تو کوتری من شه هیتم
سووکو تا سان دوت فرینم
بالم هه به بیست و چوار بهر
هه ات ده گرم له شار دوت به مه دهر

کچ :

هه نیو چیت له من داوه
کولیکم ده وره م په رژین کراوه
من قه لایه کم حه فتا سال
خه ریکه بم گه نی قه ل و دال
به لام نه یان توانیوه
به خه ویش منیان نه دیوه
فرمرو وهره پیشه وه
به یی دهر دو ئیشه وه
کاروان که ره اتن ده چونه خوار شه وه

هلی :

من خوم په رژین شکینم
هه ات ده گرم دت فرینم
پیم ووتی شه هینی بیستی و چوار په رم
سووک و تاسان بوت ده فرم
دیم ته وقی سهرت ده گرم
وادیاره له کوتای نه و دمه ته قه یه دا کچه له که ری
شهبان دپته خواره وه دلی بو (هلی) نهرم ده بیت جاده لی :

تو بو من چاکمی من بو تو چاکم
تو خوشه ویست تر له هه ر شش کاکم

بهلای منهوه نهو بهیته نهختی کم و کوری ههیه له ناوچهی
 ههوانیر بهیتیک ههیه زور کهس ناوی بویره کهی نازانی بهلام
 لهگانی خوی من بههی عهلیم زانیوه و له ناسایتلکهی چهسه نو
 مریهه چاپم کردوه بهناوی « ههتیویک بووم له کاروانی » که له
 شایو ههاپهرکی دا دهی این وه له فوولکلوری کوردیش دا بلاوم
 کردوتوه بهلام چونکه له ههلبهسته کهی سه ره وه ریک و پیک
 تره بویه دیسان لیرهش بلاوی ده کهینهوه له گهل نهو ههلبهسته دا
 گهل پیوهندی ههیه و ریک و پیک تریشه

“ ” “

ههتیویک بووم له کاروانی
 لام دا مالیک له بو نانی
 دیشم زهریهک (۱) له بهر نانی
 سه د ماشه نلا چهنده جوانی
 وهخته بهرم له داخانی

کچ :

کوره کهچهل بکره نانی
 تو بهجیمای له کاروانی

(۱) زهری - کچ . کیژ

هالي :

وه للا زهري ناکرم نانی
که ر به جیمام له کاروانی
مه تا نه ت که م رامووسانی (۱)

کچ :

کورہ که چهل برو لیره
هر هفت برام بینه تیره
به خه نجه ران ده ت که ن گیره!

هالي :

وه للا زهري ناروم لیره
هر هفت برات بینه تیره
به خه نجه ران بم که ن گیره
مه تا ماچت نه که م تیره

کچ :

کورہ که چهل من قه لاتم
هفت سالان چه تاغه وانان
هیچ به ردیان لی نه بزافتم

هالي :

تو قه لانی من له شکر م

(۱) رامووسان - ماچ

حفت سالان له بنت ده ورم
بان دهه کوژم بان ده تگرم

کچ :

کوره که چهل نه من مارم

عہلی :

نه تو ماری من شه هینم
له بن عہدی دہرت دینم
له کن مہلای دہت کہ و زینم

کچ :

کوره که چهل من کوژم !

عہلی :

تو کوژری من کولارم
پہرو بلم بیست و چارہ
له ناسمان دہت هینمه خوارہ
له کن مہلای دہت کہم مارہ

کچ :

کوره که چهل و ہرہ پیشتر
دہم و لیوت کہ لہی شه کر
نه تو بو من له برام چیتر

عہلی و پیرہ ژنی شایہر

وادیارہ کہ (میری سوور) (۱) زور ریزی (عہلی)
گرنوہ ، وہ پایہ پہ کی گہلی بلندی لہ دیوہ خانی تہو دا ہہ بوہ .
عہلی جاری لہ دوورہ وہ دہردہ کہ ویت میریش بہ خہلکہ کہ
دہلیت : (کی دہ توانی سہلاو لہ پیر عہلی بیساتہ وہ من خہلاتی
دہ کہم) .

کس ناتوانیت بہلام پیرہ ژنیکی شایہر دہ بیت زور لہ خو
بای دہ بیت دیتہ کن میرو دہلی (من تہوہ دہ کہم و سہلاو لہ پیر
عہلی دہ بہ مہوہ) چونکہ دہ لین عہلی زور پیاویکی بی دہ عیہ بوہ
نہ گہر بکہیشتایہ مندالیش سہلاوی لی دہ کرد . .

(عہلی) دہ گاتہ نزیک دیوہ خان خہریک دہ بی کہ سہلاو
بکا پیرہ ژن ماوہی ناداو دہلیت :

عہلیہ کویرہی بہردہ شانی

کوچی کوچی نانی نانی

یان :

توری توری نانی نانی

دوو کونم ہہ نہ لہ بن رانی

(۱) ہہ ندیک دہ این میری سوور نہ بوہ تاورہ حمان یان

وہسمان پاشا بوہ .

يان :

دوو کونم هه نه ده نيوراني
له تاو ده خوي يان له داني ؟

يان :

له تاوي ده خوي يان له داني ؟

هه لي !

نه ي پيره ژني هه ليك مه ليك
هه ردوو کونانت ده که م به به ک

يان :

نه ي پيره ژني هه ليك و نيکه
هه ردوو کونت ده که م به بيکه
تاوي ناخوم داني نيکه

يان :

لينکانت ده که م به سي پيکه
ميري سوور سلام هه ليکه

يان :

پاشام سه لامن هه ليکه

« » « » « »

سه لام هه ليك کوبه ي شيران
ده ي که مه ته نگي (زه لتويران)

لو بار گیری لی هسهل دیران

« » «

پیره ژن زور به خوی داده شکسته وه و ده لیت :

نا فه رین (عه لی) بو گوتنت

سه لکه تووریک به بی گونت

سه لکی پرواو په لکی بمینی

هه ربا لیبی داو بی شه کینی

بو کالته ی منالان بمینی

« » «

جا که میر نه و توانایه له عه لی ده بیخی خه لاتیکی زور باشی
ده دانی . . . عه لی قسه و هه لابه سقی وه گرو تیزی نغه نک له ناو
زار دا تاماده پوه لیره دا به وینه ی شیخ ره زا نکته بازو په لار
وه شین ده بی . . . به لام له هه اندی چیکا به خراپه پاسی خوشی
کردوه ، نه وهش بورا بواردن و پیکه زین و خوشی خسته دلی خه لک
پوه . به و چه شنه فولکلوری کوردی هینانه به ره می نه و چه شنه
شابه رانه به .

عه لی و کچیک له کانی دار کردن دا

« » «

چاربک (عه لی) ده چپته ناو شاخ بو دار کردن له که ل
چهند که سیک دا له ویدا چاوی به کچیگی جوان ده که وی :

توفیقم بسده یافته لهك
توفیقم دهی یا چه بیار
یا پاشای په روه ردگار
دنیا خوش نیه بی کواره دار

- ۲ -

دنیا خوش نیه بی ناز داران
په چه له ب هاتووینه داران
ای هل کردین تاویك باران
ده با خوش بی بو قوماران

- ۳ -

یا الله خوش بن هر بعینن
نامیلاجین تاویان دینین
تاوی توم له سر زاری په
دندان زیرو مرواری په
دندان وه کور مرواری
روومه ت وهك گولی په هاری
تومه له کی یان حوری ؟

سه ر گوزه شقی

شایی دوله بی

• • •

- ۱۸ -

واده گیرنه وه که (کیخوا عبد الله) یهك هه بوه له گوندی
 « نهاران » تهویش ناوبانگی به شایهری دهرکرد بوو ، عهلی
 بریار ده دات که بچپته لای کیخوا عبد الله بو تهوهی بزانیته
 تا چه راده یهك له هونهری بوژی دا پایهی بلنده . . . دیسان
 کیخویش ناو بانگی (عهلی بهرده شانی) بیستبوو زور ئاره زوی
 ده کرد که (عهلی) بیبی . بو تهو ئامانجه بهری ده که ویت
 به ره و گوندی (لوتهر) به و چه شنه عهلی به ره و گوندی
 (نهاران) و کوبخاش به ره و (لوتهر) ده که ونه ری . . .
 له پشت مالی « بیوه که » (۱) که چاره که ریبهك له
 لوتهر وه دووره تووشی یه کتر ده بن ، (عهلی) لیس ده پرسیت :
 (توکییت ؟) وه بو کوئی ده چپت ؟ خه لکی کام گوندیت ؟
 له وه لام دا کوپخا ده لیت : (من کیخوا عهولای
 نه واریم و ناوبانگی عهلی بهرده شانیم بیستوه ده مه ویت به خزمه تی
 بگم) .

عهلیش ده لیت : (نه که ر قبول بفه رموویت من عهلی
 بهرده شانیم وه هه مان نیازی تووم هه یه واته ده مه ویست
 به خزمه نتات بگم)

ههردووکیان له سه ر ته پولکه یهك له پشت گوندی « بیوه که »

- (۱) دوله بی : گوندیکه له ناوچهی مهرکه .
 بیوه که - بیوکه : دیسان گوندیکه له و ناوچه یه .

داده نیشن وه دست ده کهن به گفت و گو کردن . کیخواه ولا
 دارا له عهلی ده کات که شتیک له هه لبه سته کانی بو بلیت ک
 کهس نهی بیستی وه زوریش خوش بئ ، که به هویه وه شایه ری
 خوی پی به لمینی . . . جا عهلی نه و پارچه هه لبه سته ی شای
 « دوله بی » بو ده بیژیت . . . واش زاندر اوه که کیخوا
 عه ولاش به ندیکی بو (عهلی) کونه که باسی دانه ویله و نیک و
 نوک و شتی وای تیدا کرده ، به لام ده لین له بهر نه وه ی که وا
 خوش نه بوه بویه کهس له یادی نه ماوه . . .
 نه وهش هه لبه سته که ی (عهلی) یه به زاوی شای
 (دوله بی) :

یاخوا یااللهی له سه ر
 له (لونه ر) یم به ر یه ده ر
 جیگای شیخی خوش نه زه ر
 چه ند اینی که رام خو به سه ر

- ۲ -

خوبه سه ر اینی که رامه
 ملکی شیخیم هه ر شامه

- ۳ -

شیخمان شیخ مصطفی یه
 بو دینی به نه مایه

- ۲۰ -

- ۴ -

به نه مایه بو دینی
شیخیکی به به قینی
له « قوله غان » (۱) به قینی

- ۵ -

له قوله غان به داخه
(عه لا) قه دیم و جاخه
روژی کردمان سوراخه

- ۶ -

شایی به له (دوا له بی) به
کیژ ده گرن چوپیه
داک ناگای له کورنیه
کاهه لی نه ی که ییه

- ۷ -

لهو کاک (عه لی) سه ودا سه ر
سبه ینی نه هلی سه سه ر

- ۸ -

سبجی به یان شه به ق دا
تنجا ده روین انشا الله

(۱) قه له غ : که نج - لاو - چه وان

تو کلت علی الله
وه لداشمان کوینخا نه للا

- ۹ -

کوینخا نه للائی (ته واری)
هیندی هینا پرو دیاری
علی پرو به بهک جاری

- ۱۰ -

علی ده برد به نالو و که
هر ناوه دان بی بیو که
دیبه کی به نه رو فیکه
لینی به ژن باریکه
له (اوتەر) نزیکه

- ۱۱ -

هر به کی دووان ده کا
لهوی سه ره و ژیر ده بین
ههروه کوو ناگرو پووشوین
به خری سه راوی وه رده بین

- ۱۲ -

هاوینان چوره بره
زستانان به خوره خوره

- ۲۲ -

دهك به لاه ليدا چه ند به دفره

- ۱۳ -

رويشتنی دم خر وروو باره
له وی را هه تا ته واره
(هه لپه تیو) ی (۱) لی بوون هه زاره
ده وه نم لی بوون به داره

- ۱۴ -

هاتم که بیمه (بیگمی)
لینی به رزو بلندو چاو که رمی
به مو کارهش (۲) ناسمی

- ۱۵ -

هه ره له ته وه ی به و لاوه
ده م خویندن به ندو باوه
نیستاش (شاره ستین) (۳) مان ماوه

- ۱۶ -

هاتم که بیمه شاره ستینی

(۱) هه لپه تیو - شینخه ل - نه مام

(۲) موکاره - شه به که بو هه ل کولین

(۳) شاره ستین : دبیبه که له ناو چه ی مه رکه که لی پاش

طاوه ی کونن نیدایه .

- ۲۳ -

ره یی بیس وانم نه ژییفی
خودایه به ندانم وه بیر بیفی
زه بنم لی نه په شو کیفی
کاره که م راستم بو بیفی
- ۱۷ -

هانم که یمه دولی (ره زهن) ی
کا (عهلی) له وی پی ده که نی
هه روهک که وی سه رچه قه نی (۱)
- ۱۸ -

هینده روییم کوتم پسام
له تاوه ریژیداوه ستام
دوله بیم لی بوو به شام
- ۱۹ -

لیم بوو به شامی مه نشوری
دارکه رهاتن له ریی ژووری
لیم ده پرسین به زه رووری
بوکشان سوار کرد بو مالی خه زووری
- ۲۰ -

(۱) چه قه ن : به رزترین چیکه له شاخ - بان چیکه
پرین له بهردو کوچک بو کیلان نه شیت .

چا ماندوو بووم چه سامه وه
سیسیش بیووم که شامه وه

— ۲۱ —

که یمه شه خسیک له قه برانه
له سینگی دادوو فنجانه
شده وه ده سروکای له ملانه

— ۲۲ —

ده سره و پوته وو کلاوه
له که ردنی بوون بیلاوه
باریککیکی به لهک چاوه
به خوف ایلم ده کرد سلاوه
به ناز هه لیککی جواب داوه
« ماندوو نه بن نه ودووللاوه »

— ۲۳ —

هه ردووک لای کردین منهت بار
بیپا ریزی په روه دی کار

— ۲۴ —

ماندوو نه بن ته ی ریواره
شیلانه و کر مه ک و کواره
له که ردنی زه ردی دیاره

— ۲۵ —

له ویمان کرد چاک و خوشی
 ته‌ها (۱) له‌دوو چاوی ره‌شی -
 له‌گنی روبین به‌بی هوشی

روبشتم نه‌وی ده‌می به
 سه‌رم برده بنا‌گوی به

وونم :

« کینخو نه‌الا نه‌و کیژه کی به ؟ »

وونی :

« نه‌تو شاعیریکی خاسی (۲) »
 « له‌بنه‌ماله‌ی شاه‌سه‌باسی (۳) »
 « چون نه‌وی کیژئی نانا‌سی ؟ »
 « خانمه‌ کچی کاک نه‌لیاسی ؟ »

(۱) ته‌ها : وو شه‌یه‌که بو سه‌رسورمان به‌گاردیت

(۲) خاس - باش - جوان

(۳) شاه‌سه‌باس - شایه‌کی به‌ک چار خوین ریژو زوردار

فارسه‌گانه‌ سه‌ده‌ها هزاری له‌میله‌تی کوردی تیران کوشنوا

به‌لام چونکه به‌ناوبره‌ کراوه‌ته‌ نیشانه‌ی بو به‌ناو بانگی

له و خانمهی شلك و باریکه
به ژنی ره یحانه ی فه ریکه
به ماچانن ده خه نیکه

- ۲۸ -

هاتین که بیشتینه (شار)
له که ل کویخا بووینه عه نار
به کولانان دا چووینه خوار
شاباش که ران کردیان هاوار
دیلان که ران دایان گوفتار
په یدامان کرد توزو غوبار

- ۲۹ -

په یدامان کرد توزو خواه
لبمان دا زور ناو ده هواه

- ۳۰ -

زور ناو ده هولم په ساردن
به ندی ده خوشم بژاردن
دیلان که رم به عام ناردن

- ۳۱ -

دیلان که ران کوت کاک عه لی
اپده کیژو کوردی که لی

- ۲۷ -

- ۳۲ -

کپزو کور شایین یه و قوله
تاقعیك دههانن نه شمیله
ههر (خوازیله) یان تیدا قاییله

- ۳۳ -

لهو «خوازی» (۱) لهی و او موخته بهر
چاروگ سپی ده سمال به سه ر
مه مکیکی دور ، یه کیان گه وههر
له نیوبان نابیم سه ره و ده ر

- ۳۴ -

سه ره و ده ر نابیم له نیوی
ههر تاوه دان بی (دوله بی)
سی روزانم لی کردشای
نه منداال ما نه ردین سپی
هه مو هاتنه سه ر کاک هه لی

- ۳۵ -

هه مو هاتن به هاتنی
ده ستم برد له بو که ردنی

(۱) خوازی - خوازیله - کچیکی زور جوان بوو
دیاره یاری هه لی بوو ، له که ان هه لیه ست دانای ده بات

- ۲۸ -

يارم زه رده ي ده هاتني

- ۳۶ -

يا الله يارم پيکه نيوه

که له که ي مني بر يوه

برينم نه و ديو نه و ديوه

نالقه ي زبرو گواره ي زيوه

له نه قل و زه ينم چه قيوه

هيشتا چاکم نه په چنيوه

- ۳۷ -

نهم په چنيوه به ژني ياري

له جزيره تا « بوتان » ي (۱)

له بوتاني تا « ژه نکار » ي (۲)

له زه رده ي ده عومباري

وه کوو خووناوه ي (۳) به هاري

هينده حوري بينه خواري

جا ناکه ن قهت هاوتاي ياري

(۱) بوتان و جزيره - دوو ناوچه ن له کوردستاني تورکيه

(۲) ژه نکار - سنجاره

(۳) خووناو - شهونم - آوه نکه - خوزيشي پي ده اين

- ۲۹ -

- ۳۲ -

کپزو کور شایى به و قوله
ناقمیک ده هاتن نه شمیله
مه ر (خوازبله) یان تیدا قابیله

- ۳۳ -

له و «خوازی» (۱) لهی وا موخته به ر
چاروک سپی ده سمال به سه ر
مه مکیکی دور ، به کیان گه وهه ر
له نیویان نابم سه ره و ده ر

- ۳۴ -

سه ره و ده ر نابم له نیوی
هه ر تاوه دان بی (دوله بی)
سی روزانم لی کردشای
نه مندال ما نه ردین سپی
هه مو هاتنه سه ر کاک هه لی

- ۳۵ -

هه مو هاتن به هاتن
ده ستم برد له بو گه ردنی

(۱) خوازی - خوازبله - کچیکی زور جوان بو
دیاره یاری هه لی بو ، له گه ان هه لبه ست داناوی ده بات

- ۲۸ -

یارم زه رده ی ده هاتنی

— ۳۶ —

یا الله یارم پیکه نیوه
که له که ی منی بریوه
برینم نه و دیو نه و دیوه
تالقه ی زیرو گواره ی زیوه
له نه قل و زه ینم چه قیوه
هیشتا چاکم نه په چنیوه

— ۳۷ —

نهم په چنیوه به ژنی یاری
له جزیره تا « بوتان » ی (۱)
له بوتانی تا « ژه نکار » ی (۲)
له زه رده ی ده عومباری
وه کوو خووناوه ی (۳) به هاری
هینده حوری بینه خواری
جا ناکه ن قهت هاوتای یاری

(۱) بوتان و جزیره - دوو ناوچه ن له کوردستانی تورکیه

(۲) ژه نکار - سنجاره

(۳) خووناو - شهونم - آوه نکه - خوژیسی پی ده این

نابن به هاو تاي «خوازی»
مال ویرانم بی بالا به رزی
یار دیته وه له ریی حه وزی
نازی ده کا له سه ر عه رزی

به ژنی یاری شلك و شه لاله
ردین سپیان کاله کاله
خواکهی ژنمان بینه وه ماله
له برسان مردن مندا له !

«» «» «»

دووتی بینی

- ۱ — به لای منه وه نه وه له بته یهك چار له وه زور تره
چونکه نه انجام نادا به ده سته وه ، هیوام وایه له دوا روژ پاش
ماوه که مان ده ست که ویت . .
- ۲ — هه روه کوو له په راویز دا باسمان کرد بوو
«لوتهر» ، «بیوکه» - بیوه که « ، «خری سه راو» ، «تهوار»
«بیکمه» ، «شاره ستین»

کهنده سوور ، « دوله بی » ، « سیناچیان » ، ناوی ته و
 دیو شوینانه په که له ناو چهی « مهرکه » ن ، که هلی له که شته
 خه پالیه کهی داپی بان دا رویشته ، له اوتنه ره وه هه تا کوو دوله بی
 کرینگی شایه ری هه لی ته وه په ؛ که توازیویه به بی دیتی ته و
 شوینانه وه سفیان بکات هه موو شی بویه بوه که خوی به سه ر
 کوینا ته لادا زال بکار بوی دهرینا که له و شایه ر تره . . چا
 لیره دایه هونهر مهندی عه لیمان بو دهرده کهوی .

خوازی - یان خازی

«» «» «»

مهرم ناوی سهد هه زار بی
مالم ناوی گساوو بار بی
بارگیری بورهم خهلات بی
کولای سه ریم کوله زار بی
خواردن روزهم ژه هره مار بی
هه ر نهوند (خوازیم) لی دیار بی

- ۲ -

لیم دیار بی له هه موو چی یان
مه مکی وه کوو سیوو به هیان
راوه ستاوه له کهل سییان

- ۳ -

راوه ستاوه له که ل کیژی
نه که ر خودا من نه کوژی
ده چمه سه ر شای به ناوه ژی (۱)

(۱) ناوه ژی - پیچه وانه

- ۳۲ -

له بو چوونی زور به وازم (۱)
له سه ر یاری خوم به وازم
چووم هیمه تیی لی بخوازم
« « «

لیم خواستوو ئیزنو هیمهت (۲)

(۱) وازم - بهه چه لهم .
(۲) نهو هه لبهستهش زور که مه داخه کهم هه ر نهوه ندهم
دهست که وتوه تکایه هه رکهسی هه ر هه لبه ستیکی له وازه دهست
ده که ویت بومانئ بنیریت .

عہلی و دلداری

« » «

(عہلی) زور دل تہر بوہ ہر ہر بویں دوو بہ شہر
ہاہاہستہکانی باسی دلداری دہکات . دہاین جہزی اہ (خازی)
دہ کرد ، خازی زور جوان بوہ پیش تہوہی مارہی بکا زور
ہاہاہستی لہسر داناوہ لہو ہاہاہستہی خوارہوہ دا باسی تہر
دہکات کہ چون جار جار دہستی دہ کہ یاندی ؟ بہدکار نہبان
ہیشترہ بہئاوات بکا بہلام تہو ہاہاہستہ نکتہو پیکہ نینیشی تہابا

« » «

(خوازیلی) کہ لہک جوان بوو
جی ژوانمان تہندو وربان بوو
کارو پھیلی لی رژاو بوو

— ۲ —

لیسی رژا بوو کارو یہین
قولمان بو یہک کردہ سہ رین
دہمان مژین شہ کرو ہہ نکوین
تہہ خوشی وامان نہ دہ دین

- ۳۴ -

- ۳ -

تیکِ هالا بووین وهک شوقاقان
سه‌رمان که‌ووت به ده‌لاقان

- ۴ -

مه‌ستیک ده‌هات له له‌چه‌ری
لیم تاو ده‌دایه‌خه‌نجه‌ری
ده‌مگوت کی‌یه‌له‌وینده‌ری ؟

- ۵ -

ده‌پگوت کاکه‌من (سوارم)
له‌میژه‌له‌نو داخ دارم ا

- ۶ -

ده‌م‌گوت کوره‌کاکه (سواره)
مه‌م‌که‌به‌دوژ‌من و ماره

- ۷ -

له‌وی ده‌مان کرد چنگه‌رته
که‌ندوبکمان کرد سه‌ره‌و بنه

- ۸ -

(سواره) چریکاندی‌هاوار
جیرانی کردن‌ناکا‌دار
کوه‌پال به‌ده‌ست‌هاتن به‌غار

- ۳۵ -

دایان کوتام چوخماخلی
هر به میلی ناسنگه ری
وهك ساواری (مام خدری)

لهوی راهات (حههه مهه رگه یی)
تهو سهك بابهی رهنگ فهله یی
هیندی لی دام قالیم گه یی (۱)

لهولای راهات « ووسو پلینکی »
کوپالیکی پی به پر به چه نکین
نه رم دیلی نه سنکی

لهولاش راهات خال « خدر »

(۱) هندی کهس ده لین « کاکه سوار » ناویک خاز
له « خازی » که خوشه ویستی « علی » بوه ده کرد ،
ره قبی بوه ، هر نه ویش بوه هاتوته چییکه ی ژوانن به نانش
وه خه لکی لی هانداوه و ویستویه « خازی » بو خوی بیاز
بو نکته رابواردنو خوشی باسی نهو کاره ساتانه ی کردو
له پیناوی « خازی » تروشی هاتره . .

نهو براده ریکی نادره
له هه موانیش خرابتره

— ۱۳ —

لهولا دههات « حههه خیهه »
نهو سهك بابهی پانه لیهه
به خه نهجه ری لیم راده سا
به نوچن دوخینی ده پسا
بلحی مهردان هینده به سه

— ۱۴ —

جوابیان برد « یو مام قادر » ی
نهو حیز بابی چوخ چاتری
وام زانی له هه موان چاتری
یاخرا له بهر ژنی خوت مری
هه ره دوور را دام ده کری
به میسال دهایی کافری ا

— ۱۵ —

له پاش تهوهات « سهه رلوود گاوان »
که ده ره ره ریوو له تاوان ا
هیچی نه دیوو به چاوان
کووی رهق یوو له لغاوان ا

— ۳۷ —

لیی نه ده بروه به جهفت تاوان
بابوت بکه م باسی پیریژنان
ده ربه رین لیم له قوژبنان
ده بیان کرن هه ردوو کونان
بهك به گیری بهك به کونان !

— ۱۶ —

لهو پیره ژنه ی ده دونیا به
لیم خر ده بروون له بیلا به
سه ری که ربیان به چه یا به
ده که ن لومه ی من و یا به
کونه حیزی خویان وه پیر نایه

— ۱۷ —

چه پوکیان به خوازلی ده کیشان
هیچ دارم هینده نه ده هیشان

— ۱۸ —

نهنگوستی داکی د خوازی هم به ریشه
نهنگوستی وه کوو دریشه
هه چه نه جاری له خوازه ی دینا به پیشه
به هه مواتم به قهه د نهوی نه دیشا

— ۱۹ —

— ۳۸ —

نه و چار ده هات « مام باپیری »
دهی گوت :

« لیبی که رین له وی فه قیری »
« بیبه ن بو خزمه تی میری »
« بلین به هیلاک چوو له سه ر کیری »

— ۲۰ —

نه و چا حه مهد به کی نادر شایی
له سه ر منی هه بوو خوینیکی بیست و چار گایی
لیبی نه ده ستاندم چه تاغه شایی
هه زندی که س ده لین نه و به زنده به نه و
و چه شنه به :

جوابیان برد بو خال باپیری
نه و ده هات به خو بو شیری
قهی ده کردن به زویری
چوو داوه له وی فه قیری

— ۲۱ —

جواب له « سیناچیان » که رایه وه
ده لین نه و شه و کیرایه وه

— ۲۲ —

فه رمووی میری به لهک چاوه

— ۳۹ —

نه وهی بلی « عه لی » ماوه
خه لانی ده که م مال ناوا

— ۲۳ —

نه تاقه پرولی لی ستاندم نه دینار
بوی ده ناردم جو وتی کاله ی
شمامه بهندی به دوو ریال

« « «

« عه لی » تابایی سوجهت چی و قسه خوش بوه نر
که سانه ی لیره دا که ناوی بردوون لهوانه به هر دوستر
برادهری خوی بوو بن ، بهلام لیره دا کرینگک نه وه به هر کسی
باسی کرده که م و کوورر به کی بو هه لبه ستوه ، لیره دا هونه ری
عهلی و میلی بوونی هه لبه سته گانی ده رده که وی بهلام به داخه وه نر
پیاوانه هیچیان نه ماوه که مروفت بزانی نایا نه و شتانه که عه ل
باسی کرده وایه یان نه ؟

به لای منه وه خه یالی بویتز لیره دا ده وری کرینگی باری
کرده ، نه کهر بیتوو وینه کیشی هونه ر مه ند نه و دیمه نانا بگانه
وینه بهک جار جوانو به نرخ ده رده چیت .

خاوه نى كه وشى رهش!

چوونى كه وشى رهش هانن
له سلیمانى در وا وه
ژبریان چه رمى گامیشه
ناو فه رشى چه رمى خاوه
قوربانى وه ستاكه ی بم
شفه ره ی پیدا هیناوه
شاگرد به چه یرانت بم
وردم ته ریت داوه
هئ گواه ی پیسه ی خه سیسه
چیت له یارئ من داوه
به سته ك وه کرو شه داوى
له شان و ملت نا لاوه
رانكت ده لیبى فستانه
له قباچ و قولت نا لاوه
نه كه ر یاریم نا نا سن
باریکه و به له ك چاوه
قه دى نه مامى هه ر هه ر
لاو لاوى تى نالاره (۱)

(۱) نه و هه لیه سته ته زیامه قطه

صیكه وبهس .

تیری دلداری !

ته و چاره ی واقع بوو ته تقدیر
له چه رگی دام خه نجه رو تیر
مه دته نی خوشم چوو له بیر
ديسان خوازيله

قوشه نم ناوی هه زار بی
نیستم ناوی قه تار بی
که نیج و جه واهیری بار بی
هه رچاوی خوازیلیم این دیار بی

— ۲ —

ته ندوور بانى به سه رو سه نکین
لیم بوو بوه ما فووری ره نکین
باسکمان بو به ک کرد بوو به سه رین
لیکمان ده مژی شه کرو هه نکوین
له وی نووستین به دل و یه قین

ته و دوو پارچه ی سه ره وه و ابرانم چه ند پارچه به کن ل
هه لیه سقی یان به یتیکي دوورو دریز چونکه هیچ کانی عه ل له ساد
به ند که متر به یقی نه و توه .

رهمه زانو و عهلی

عهلی :

نه ته رزارم نه زور دارم
ماچیکم ده بی ریبوارم

کچ :

له و هه تیوه ی ناو گرانه
به و عه رده ی که م به و عاسمانه
له سه ر سینکم دوو فنجانه
هه ر دو ده وره ی کلیل دانه
له ناقار تو بی پساوانه
به لام چی بکه م رهمه زانه (۱)

(۱) نه و دهمه ته ته یهش زور که مه و گومان نیه که زور

دوووو دریتز بی به لام هه ر نه وه ندهم دهس که وتوه .

بهیتی هه نار !

« « «

هه هه نارو هوی هه نار
به دوی دا چرومه خوار
که پشتمه « قوریجه » (۱) نازدار
بانکم راهیشت هوی هه نار

— ۲ —

ئیکی ترشو ئیکی نار
هه مووی نه خوش و تادار
به جاریک بوم هاتنه خوار
به چوم ده دا ئیک و چار
به گهنم سهه به سهه روهک پار

— ۳ —

بانکم کردی رهش نه سهه ر

(۱) قوریجه : گوندیکه له ده شتی « بیتوین » له نزیکی

شاری « رانیه » به .

چاو رهشی نه پرو سه تهر
سه ر له چینی بینه دهر
بوت پی ده دهم سه ر به سه ر
- ۴ -

هه نار رویی به تالان
له بهر جوانی چاو کالان
که ونه دهستی مندالان

له که ل تومه

له که ل تومه نه ی مهستی چه م
سه ری کولاهت بگرم به دهم
تو خاتو زین من کاکه مه م
هانایهت وه بهر ده بهم
- ۴۵ -

هانایهت وه بهر ده بهم

یا « موحه مدهی » « مه دینن »
فهل یارم راروی
ده چوو بو گول چنینی
ته ماشای به ژنم ده کرد
به چاوی کا کربنی
غه ده نکی عیقهی تیژ بوو
له دلم ده کا برنی
بن مه لای دواز ده عیلم
له مه رم بخوبنی یاسینی

چینگ و ره شمال و چادر

« « «

چینگ و ره شمال و چادر
ته و گورچن بو بوو هاری
که له شاخان را ده ژان
ته ربوون له که ل خوساری
ره وه کی قولینک و سییان
که بنین له کولی نیان
له وینده ریش نه نیشتن
له ترسی آفه نک چیان
ده چوون بو وان که رماوان
توره وانیک په یدابوو
همووی گرت به شه داوان
که ته و چوابه بو من هات
تاگرم به ربوه هه ناوان
تاگری چه ی له چه شخوری
سه ید « سمایل » ی کویستانی

يا دوانزده ما مان هاوار
 غه وسى مال اه به غدایی
 ره بی کاریکی وابککه ی
 جووت بین له که ل له یلایی
 سوور کول له من سوور ده بوون
 ده شق پیره ریا لی
 چاوی شه بتانان کور بی
 زمانیان که ری به لالی
 نه یان هیشت بینین خوشیان
 پبیان نیشان داین تالی

بوچی (عهلی) قینی له پیره ژنان بوته وه ؟

وه کوو بومان دهرکه و توه (عهلی) به رده شانی زور رقی
له پیره ژنان ده بووه ، چونکه هه میسه پیره ژنه کان له دیهات و
شار دا له چیکا کان دا شهوانه کوده بنه وه دهست ده کهن به
قهو باس دورست کردن و بوختان ، جار جار بش قسه کانسان
ده بیته هوی نانه وهی نژاوه و کیچه لو کوشتار بویه له چیروک و
نهسانه گانی کوردی دا به چه شنی دیوو درنج ناویان به خراپه
براهه وه مایه ی شهرو به دبه ختین وه له جیکه ی نه هریمه ن
(خوی خراپه) داندراوت . . عهلی له گهلی هه لبه سق دا باسیان
ده کات به نایبه تی نه و پیره ژنه ی که یار له دلداره که ی
هه لده گیرینه وه :

« » « » « »

پیره ژنه ک له و لای راهات
ره شه وه کوو مه نجه لی
شینه وه کوو دووکه لی
یارم لی هه لده گیری
بو نیکی دی پی ده لی

هه ش و مشکی قوتنه ری
به سه ر پیره ژنان گه ری
پیره ژنی سه ر تراشا و
له بو فتنه و کیچه لی
ده سه کانم له دوا ده کا
له کول قوو نیم ناگه ری !

— ۲ —

پیره ژنی ده وی گوندی یه
هه موو کوته ک به چنگیه
مشته ی دو میان به قوزبه
ده کهن لومه ی کاک (عه لی) یه

— ۳ —

پیره ژنه کویبری بی ددان
مایه ی فتنه ی ناخر زه مان
مایه ی فتنه یه خزمینه
مه میش هه بی خاتو زینه

— ۴ —

باری تری و هه نجری ته ر
پیره ژنه کویبری ته هلی شهر
سه د مه سه ده فیان بو بخوی به پهر
به هیچ قسان ناکه ن باوهر

— ۵۵ —

دوعای عهلی بو به دکار

به لای منه وه نه وچه ند به زنده نه لسه نه به کی زور قوولی تیدایه
به لام به شیوه به کی ساده و میللیانه که مروقانی ساکار به چاکی
لیی حالی ده بن . . . نه وهش نه وه به : له سه ر ده مه کانی کون
دا به نی له ده وری قوناغی ده ره به گایه تی ده توانم بلیم تا روژی
نه مروش له زور ترین به شی کوردستانی مه زن دا : مسلات ،
رهزو باغ ، گاوو گول . . . گرینگ ترین سه رمایه بوه جا هر
که سی نه وانهی له ده ست چوو بیت که وتوته سه ر ساچی عه لی
ونه داری کوشتوویه تی بو به عه لی ده پاریته وه که به دکار نه وهی
به سه ر بیت :

« » « » « »

نه کهر به دکار لی بکه ری
گورک ده کهل پیره مه ری
چه نه ندهم چی دی ناگری
گورک ده کهل پیره مه ری
کهر بیگانی له له وه ری
چی پی نالی لیبی ده که ری

— ۲ —

چی پی نالی ساقن — ساقن
گورگور و مورو کورو بزق
وهك عهشیره تان بهك ده بن

— ۳ —

یاخوا به دکار هه رهبری
که ری له کیوان بخوری
رهزی نه گری بسارهك تری
مانگای پیری و که ل نه گری

— ۴ —

یاخوا به دکار چقل و به ردی
ههتا مردن به نه حله ت بن

عہلی و سہی برادہری

چار یکیان (عہلی) لہ گہ ل سہی برادہری دا دہ نیشن وہ
ہر پہ کہ رازی دلی خوبی بو بہ کتر دہ لیت :

پہ کہ میان دہ لیت ؛

« بہ خوا خوش بوو ہزار مہرم ببوایہ »

دوہ میان دوہ لیت :

« بہ خوا خوش بوو ہزار نہ سپم ببوایہ ! »

سی پہ میان کوتی :

« من زور داشاد دہ بووم نہ گہر بہام بہ وہ زیر ! » (۱)

چا نوره دیتہ سہر عہلی کہ بیری خوبی دہ ربری نہ ویش

بہ پارچہ ہلہ سستی خوبی وہ لامیان دہ داتہ وہ :

ہزار مہرت بی لہ سہر کاسہ ی شیری

ہزار نہ سپت بی لہ رہوہ ی میری

دامو دہ زگات بی وینہ ی وہ زیری

بہ ہموان نسا بن بہ حہ ملہ ی کیری !

(۱) بہ داخہ وہ نہ مرو شہرو چہ نک لہ سہر کورسی و پارہ

کہ بشتونہ رادہ پیک برا برا دہ کوژی تہ لارو زیر چاری ہہ موانی

کویر کردوہ !

بهیتی پیوازان

(عہلی بہردہ شانی) لہ کہل ہاوری بہ کی کہ ناوی « محمد »
 دہیں لہ مہرگہ لہ مالی کو بیخا نہ الا بسانگ ہیشت دہ کرین بہ
 چیشتی ساور لہ کانی خواردن دا « عہلی » داوالہ « محمد »
 دہ کا بچی بو لای پورہ « بیٹی » کہ پیرہ ژنیکئی بہ سالہ چورہ
 زور بہ خیلہ وہ دراوسی مالی کیخوا « نہ لہلا » دہ بی ، ہندی
 بیاز بیٹی . . .

« محمد » دہ چیت بو لای پوروی ہہ رچہ ند داواوی ن
 دہ کات چہ بہ ہیعت چہ بہ قیعت ہندی نہ رہ پیوازیان
 بداتی بہ لام پیرہ ژن قبول ناکات ، « محمد » بہ ناچاری
 دہ کہرتہ رہ وہ قسہ کہ بو « عہلی » دہ گیریتہ وہ عہ لیش دلہیت :
 « قہینا کا دہردی پیرہ ژن لہ گیانم ، نہ وہی لہ سہر ناچی
 خوم دہ زانم کہ نہو تولہ یہی چون لی بکہ مہوہ ا » ہہ ندیکیش
 دلہین : نہو ہاسہ لہ گوندی « کہ ناو » ی دہشتی « بیٹوین »
 قہ و ماوہ . . .

« عہلی » و « محمد » بریاریان ووہا دا پاش نان خواردن
 رہش بہ لہ کیلک ساز بکہن کہ نہو سہرو نہو سہری دیار نہ بیت

« محمد » بچیتہ ناو پیوازہ کانی پیرہ ژن ، وہ عذیش سر چوپی
بگریت وہ بہ نددان بخوبی . .

لہ ہندی کہ سمان بیستوہ کہ « محمد » شاگردی ہلی
بوہ لہ ہلبہست دا چونکہ لہ و سہردہ مازہ دا تہو بوڑانہ
ہدیہ کہی شاگردیکیان لہ کھل بوہ جا چہ بوڑ بوو بیت یانہ ،
بو تہوی کہ بہندہ کانی بو بگریتہوہ وہ فیری شایہ ریش بی من
خرم لہ گوندی « ناوہ نان » لہ کوردستان تیران ناوچہ ی
« مہنگوان - و جاغ چاوم بہ پیاوہ کی شایہ ری زہ بہ ردهست
کہوت کہ ناوی « عہ ولا مامہ ش بوو » کوریکی خوی لہ کہ لدا
بوو تہو بہندی بو دہ گیریہ وہ ، تہو پیاوہ لہ عہ لی بہ ردهشانی
کہتر نہ بوو دہیتوانی چہ ند سمات لہ سہر یہ ک ہر بہیت و
ہلبہست دابنی بی راوہستان بہلام داخہ کہم ماوہم نہ بوو لہ یہ ک
شو دا سدهما بہیت بنووسمہوہ . . .

جا باپنہوہ سہر باسہ کہی خومان . . .

دوای نان خواردن « عہ لی » شایہ کی زور مہ زانی ساز
کرد ، « محمد » یش چرو بوو بو نار زہ وی پیازان ، بہلام
پورہ « بیری » تانگای لہ و پبلانہ نہ بوو ، بوہ ہانہ کوری
ہلبہرینہوہ لہ ہموو کیژو کارہ کان بہ کور تر ہلہدہ پیری .
« عہ لی » لہ کہرمہی شایہ کہ دا دہست دہ کات بہ بہند
کونن وہ محمدیش بوی دہ کبیر تہوہ تہو گفت و گوہی خوارہوہ

به به لبه ست دورست ده کن :

هلی ۱

کاکه (حه هه) ی ره نک چه که نه
برام (حه هه) ی ره نک چه که نه
گواره و کرمه ک و به ربه نه
دوو بی له سه ر سینگی هه نه
چیم پی کوتی هه لیسان ته نه
تهی سووری له بهر نازی ده تو (۱)
سوور گولی له باغان چه نه ته
به تن ته نه به تن ته نه
وه لاهی « حه هه » :

هانام به و شیخه ی ته شکه نی

پان :

به و شیخه ی کهم له ته شکه نی
دلم کوانکی داره به نی
پیواز ره قه و هل ناقه نی
پان :

(۱) ده تونه و « ده » به زیاده به

ته نیا له شیوه ی مهرگو و ناوچه ی
سهردهشت به کار دیت .

بنيان ره قه و هل نسا قه ني
تهى سوورى له بهر نازى تو
سوور گولى له باغان چه ننه ته

عەلى :

كا كه خوتو چاوت هه به
برا خوتو چاوت هه به
چو كه ي ئاوى له وى وه به
به رى بگره و به ريان ده به
لا سكيان بگره وه سه لكيان هه به

يان :

چو كه وه تا له پشت خه تى
پى پيدا ده ئاوى دبق
ده سيان ده بى به بنه وه دى

« » « » « »

سه ير نه وه به كه پيره ژن هيج له و مشت و مره ي نيوان
(عەلى) و (محمد) ناكات وه زيار به چوشتر ده بى له هه ل
به ركى دا . . .

ليه دا عەلى داواله « حه مه - محمد » ده كا كه به چيت
گه ريس به بى :

« » « » « »

به نایه نئی مام چه در یسی (۱)
 به قورنانی مام چه در یسی
 ده بچو مالی مام ئبلیسی
 کیچ هل نیشتون له سه ر لیس (۲)
 مه راهوی تاو ده کوریسی
 نهی سووری له بهر نازی ده تو
 سوور گولی له باغان چه نته

حه هه :

ها نام به شینخه که ی کوسه
 قسان ده که م به هه وه سه
 باوه شیکان بینم به سه ؟
 نهی سووری له بهر نازی ده تو
 سوور گولی له باغان چه نته ته

« » « » « »

وادیاره هه لی باوه شی پیازی له لاکه م بوه بویه به هه هه

ده لیت :

هه هه کاکت له بهر مری
 که له خیزانی ده فکری

(۱) چه در یسی - پیاویکی ئابینی بوه .

(۲) لیس - خرار ؟

دهی که ری یان هل ل گری
نهی سووری له بهر نازی ده تو
سوور گولیم له باغان چه نته نه

« » « » « »

حه مه له پیاز هل قه ند نه که ده بینه وه وه به ریک که وت
مال خانه خوی به که یان له بیر ده چیتا وه که لی میوانن :
حه مه :

هانام به و شیخه ی « مه روی » به
چه ند که راوین دی به دی به
مالمان له به ری مه رگی به
کاکه له خانه خوی کی به ؟
نهی سووری له بهر نازی ده تو
سوور گولی له باغان چه نته نه

هه لی :

کاکه حه مه توم کیچه لی
بلند دهی وه که خه رته لی
قوانان ده دهی وه که مه نجه لی
بچو مالی (نه للا) که چه لی
نهی سووری له بهر نازی ده تو
سوور گولی له باغان چه نته نه

حه مه پیوازه کان به کولی خوی داده دات و ده که ریته وه مالی
« مام نه لاکه چهلې » که ده گاته به رده رگا ده لیت :

مانام به و شینخه که ی تازه

قاچم شل بوون له دوروازه

مام نه لاکه کولم پیوازه

« » « » « »

پاش توزیک پشو و دان (حه مه) له بهر چرا دا چاری
به جل و بهرگی خوی ده که ویت که سه رنج ده دات هه مروی به
قور بوه ، چونکه ئاوی به رداوه ته وه ناو پیازان بو نه وه
که هه لیان قه نی ، دیسان پیازه کانیشی به کولی خوی دادره
بو مالی مام نه لاکه جا به که میان له شه رمان و دووه میان بو نه وه
پیلانه که یان ناشکرا نه بیت بویه به عهلی ده لیت تیر من ناتوانم
دوو باره بیحه وه ناو شایی :

وهک چووشتیره که ی تازه زاوم

وه کوو مانگای که ل لی براوم

به عه مه ل شایی نه ماوم

نه ی سووری له به رنازی ده تو

سوور گولی له باغان چه نه ته

« » « » « »

عهلی :

به نایه تی مام (سلیمان) ی
 بچو مالی مام (قوربان) ی
 دوو چلان بینی له ناو نسانی
 له رزت ده رده چی له گیانی
 نهی سووری له بهر نازی ده تو
 سوور گولی له باغان چه نه ته

«» «» «»

بهریك كه وت (هه لي) سه یری لای پبوازەكان ده كا له بهر
 نیشکی مانگه شه وی سه وزا بیهك له سووچیكه وه ده بینی وا
 ده زانیت كه هه ندی پبواز ماون كه حه مه هه لی نه قه ندوون ده لیت :

بهو خالقه ی به حه واوه
 نهو شیناییه ی تیدا ماوه
 پبوازە هه ل نه قه ند راوه
 نهی سووری له بهر نازی ده تو
 سوور گولی له باغان چه نه ته

: ٤٤٤

بهو خالقه ی له حه وایه
 نهو شیناییه ی تی داما یه
 هه وو توره زه له و کیایه
 نه رگم له پیره ژنی دایه !

که نهو به رهه مانه کو که ینه وهو به گورچی چاپیان بکه ین ، چونکه
 نهو هه لیه سته میلیانه چهرخو دهم و خود ره وشت و میژووی نهو
 سه رده مانه ده خاته وه یاد وه باش بومان دهرده خا که میلیه ته که مان
 لهو دهورانه دا چون ژیاوه بویه نه ده بی میلی و فولکاور تاوینه ی
 به دهرخه ری میژووی را بردووی که له که مانه که رچی هندی
 نه زان ده لین :

« نیمه له سه ده ی بیستم ده ژین نهو شتانه باویان نه ماوه ؟ »
 سه لا له هوش و بیرئ منالانه یان بی نهو که وچانه !

بهیتی تغه ننگ (۱)

(عهلي بهرده شاني) داواله وه ستا « سيد احمد » ي

چه خماخ ساز ده کات که تغه نکيکی وه ک خوی ده يه ويت پوی
دورست بکا ، جا عهلي بههوی نه و تغه ننگه وه ده لیت :

ته ماشای مه که ته ماشای ناوی

ته ماشای مه که به قلبه چکی چاری

عالم ده زانی وه ستای ته واوی

« » « » « »

تغه نکيکم ناوی ناسنی زور بی

رهقو رووتی ده رمان خور بی

منه تی له سه ر شانم زور بی

ناله ی وه کوو کورگی پور بی

« » « » « »

تغه نکيکم دهوی ناسنی چابی

ناله نالی له شاخان بی

(۱) نه وه له بهرته ماموستاو بوپزی مه زن (روسته) ؟

پوی ناردووم .

قبايل به نهر به گيويان من
سه چهار دهليت به قوربان من

« » « »

نیشانه‌ی دانی‌ی له به‌وی « پیریشکی »
پیریشکی گوزه و بازه‌ری کویریشکی
له سه ر « کوچاری » شهر به‌ی پی‌یشکی

« » « » « »

نیشانه‌ی دانی‌ی له به‌ری « پی‌دیلی »
باری به گوزه‌ی شه‌ری به‌ی نه‌پیلی
نووره نووری من‌له بازروی « نه‌سریل » ی

« » « » « »

نیشانه‌ی دانی‌ی له به‌ری « پیره‌کان »
پیریشکی گوزه‌ی بیچته نه‌له‌کان
داخوازی بسکا میری « باله‌کان »
نمه‌چه‌کی ... عه‌ایه‌و سه‌ر پشکی چه‌کان

« » « » « »

به‌گالته‌وه وه‌ستا « سید احمد » ی چه‌خماخ چی به‌عه‌لی
بارده‌شانی ده‌لی : « باشه‌من تغه‌نکیکی وات بو دورست
ده‌کم به‌لام حه‌قه‌که‌یم ده‌وی . جا‌عه‌ایش له‌جیاتی نه‌و حه‌ته
نهر‌عه‌ایه‌سته‌ی بو ده‌لیت و پاری . نابووری خوی بو ده‌لیت :

که ره کم نیه بکا لووشه اووشی
بز نه کم نیه بخوا که اه پوشی
مانکابه کم نیه کابان بی دوشی

» » »

نه وه سـتایه ک بووم اه ریزی تو
نه حاکم بووم اه « کانی په لکو »
مهفتای بالات بم به قوربانی تو

» » »

پووتی شک نابهم نه حهفت ونه نو
نه که ر ده پرسی حال و نه حوالم
وهک له مالی هاتم نو تومهن قهرزارم

» » »

وهستا « احمد » یش به اهلی ده لیت :

نه که ر وایه وا مفلسیت به زدیکتی خوشم بردابنی له جبکی

حقیق دهستی تفه نکه که جاءه ایش نه و به زده ی بو ده لیت :

سه د مه رت هه بی کاسه ی سه ر شیری

سه د کاشت هه بی چووتی بن نیری

نه ختی پاشایی و ناله تی میری

لای ژنان نابن به حه مله ی کیری !!

» » »

ده توانین بلین عهلی بویژی خوش مه شره بو نکتہ چینی و هی
 پیکه نین بوه به نی شایه ری دل خوش که ره وه که نه و چه شنه
 شایه ره له هندی میلله تی تریش به دهر که وتوون وه کوو ابو نواس
 له بزهی عه ره بی ، عه بیدی زاکانی له فارسه کان به لام مانای
 نهوش نیه که هه رچی عه لی ووتویه بو فشقیات و پیکه نین بوه ،
 چونکه کهل هه لپه سقی پر له پهنده و فلهسه فیشی هه یه ، هه لپه سته
 کانی وه کوو جوغرافیایه که و میژوو شه ناوچه و باری ژیاانی
 کرده کان ده خاتمه وه بیر له سه دهی هه ژدهم دا . . .

تالان کردنى عهلى !

پياوه گانى « حه مه د به گى مهر گه يى » ده چن « به رده شان ،
تالان ده گهن ، له پيشه وهش مير به پياوه گانى خوى ده ايت :
« ده خيله ده ست بو مالى عهلى دريژ مه گهن وه زمانى
نه ومان لى مه كه نه ره ا ا ا »

هه ندى كهس ده اين ا « يه كيك له پياوه گانى مير ناوى له
مالى عهلى خوار د بوه وه » هه ندى تر ده اين كه له شيريك پان له
ژنه كه ي عهلى كرىوو ! ! بهريك كه وهت له و روژه دا عهلى
له مال نابى . . .

گاتى كه عهلى ده كه ريته وه بو مال هه والى « تالان كردن
« يان باج وه رگرتن ده بيسى لام وايه هه ر نه وهش بوه » . . .
به ره وه مهر گه ده كه ويته رى و ده چيته ديوه خسانى حه مه د به گى
مير . . . پاش پشوو دانيك مير لى ده پرسى :

« عهلى خيره وا به شه پرزه يى هاتريت و چاوت ده ر به ريوه !
نه ويش وه لاسى ده دانه وه :

ساليك بوو قران قران
ژنيكم هينا له مه نكوران

داکی حهوت کچ و حهوت کوران

« « «

هه ریوم هینان میوژو هه نجیر
له « دهر به اند » و له مه نگوران
کرده ی من بوو برده ی کوران
ههر من هینام نه وان ووتیان بران
له داخان ههر دوو چاوم دابچکران

« « «

میر پیی ده لیت :

« به راستی عه لی بوژیکی به رزیت به لام پیم بلی چیت
دهویت ؟ یان چیت لی قه و ماوه بوم باس بکه و مه ترسه ا »
عه لی له وه لامی میر داده لیت :

« میرم چیت لی وه شیرم پیاوه کانت هاتوونه به رده شان و
تالانیاں کردوم ، وه منیاں هیناوه ته سهر ساجی عه لی ، نیستاش
همرو شته کانم ده ویته وه خوا نه و زوله هه ل ناگریت ا »
میریش پیاوه کانی بانگ ده کات و لیپان ده پرسى : « نایا
شیکس مالی عه لیتان برده وه ؟ »

نه وانیش ده این : « نه خیر تخونی مالی نه که وتووین ا »
به لام میر له سهر نه ره شه وه به عه لی ده ایت : « عه لی سهر
حساب به چیت رو بعتوه له شتوومه ک بومی بژمیره من بت

ده مه وه !

هه لیش ده لیت :

« میرم فه رمان بده با میرزا بیت و ته من ده یان لیمو بر

ته ویش بیان نووسیت ! »

چا که میرزا حازر ده بی عهلی ده ست پین ده کاو ده لیل

مالیک مه بوو له ریزه ی مالان

یان :

مالیک بووم له ریزه ی مالان

تیره سووره ی سه ر هه رزالان

یان :

تیره سوورکه ی سه ر هه رزالان

گازو چه کوچ له کله نالان

مربه ندو سندمی عه تاران

چه ند ده ست بو خچوکه مندالان

مه موویان بردن به تالان

یان :

پاشام پاکیان برد به تالان

چونکه هه ندی کهس ده لین که چوته لای پادشای بابان

« یان ناوړه حمان پاشا یا خود وه سمان پاشای برای ... »

« « «

نوچووتم ده که را هو به هو
نو چالم هه بوو که نهو جو
یان :

بی خیلافو بی درو بو
سه ده ته غارم که نم و جو بو
ته ویش کرده ی بیایی تو بو
یان :

ته ویشیان بردن له بوخو
یان :

پاشام بردیان سه ده ته ی تو

« » « »

نو که ندروم هه بوو پر له ساوار
وه به ریان نان تپرو خرار
هه موو یان لیک دا کردیان به بار
له نیویان نا ته شیو مشار

« » « »

ته شی و مشارو شه ی خوریان
بو ته وانم ده مات گریان
یان :

برینک له که ل شه ی خورین

برویم دست کرد به گوی یی

» » »

گریانم دی به مشتهری

هروهك (یا قووب پیغه مبهری)

یان :

گریانم هات به مشتهری

وهك یا قووب بو پیغه مبهری

» » »

حه ددم نیه پیغه مبهرم

کلاو فوته و تانچی سه رم

بهشیان کرد له به رامبه رم

ناعیلاج کوتم عافه رم

یان :

کولاوو ده سروکه و میزه رم

جلك و کهاو کراسی بهرم

بهشیان ده کرد به رامبه رم

ناچار بووم ده مکوت تافه رم

» » »

کردهوه بوو بوم وه که را

حه فسه د سه رم بزنو مه ره

ته ورداس پاچ و پی مہ رہ
خه لاسم کرد دوو گای لہرہ

» » »

دوو کا لہرم کرد خه لاسہ
ہہرچہ اند پارچہی خاسہ خاسہ
بو ویم ہل کیشان مہ ناسہ

» » »

نو کہ لہ شیر نو باروکہ
نو پیست پہ نیر نو پاپوکہ

» » »

کہ ریکم بوو سپی گوی لار بوو
باری سووکی نو تہ غار بوو
روینی خراپی ووردہ غار بوو
لہ زور چی بان علی سہر بار بوو

» » »

نوبارم مہ بوو رونو کہ شک
نو پیست پہ نیری تیشکاو تیشک

» » »

حہ وت دیزم مہ بوو قاورمہ
لہ کہ ل پہ نیری نہ رمہ نہ رمہ

میرم کی بهوانه‌ی شهرمه ؟

« » « »

بیورو کاسن و مه ساسه

بوویم ههل کیشان مه ناسه

« » « » « »

دهم گوت بم ناسن عه‌لیه کویرم

خوم و دار عه سار کیرم

پاشا خوش بی پی ی ده بزیرم

یان :

هیچ نه مایه لیت وه شیرم

به رده شانی و عه لی و کیرم

نه ویش بو پاشای ده نیرم

یان :

ماوه تهوه خوم و دار عه ساو کیرم

گر ده وهوی ، تهوانیشوو بو ده نیرم

« » « » « »

له پاش نهو به یته حه مه د به کی میر به عه لی ده لی : « نو

سال پاشابم نهوهی تو حسابی ده که ی بوم نادریت ، باو کم نهوا

نه ختیک شتوومه کو پارهت ده ده می نه تو ده نک و نه من ده نک ا»

« » « » « »

هه ندى كهس ده لين :

(ميري سوور) بهرده شانى تالان كـردوه نهك حه مه
بهك ، وه هه نديكيش ده لين : نه مه سه له تالان كردن بووه نه شتى
ووها قه و ماوه ته نيا هه ندى له پياوه گانى مير چوو بوونه گوندى
بهرده شان وه چيكهش نه قه و ماوه ، . . . به لام نه وهش دوور نيه
كه تالان كردنيش رووى دايى ، چونكه كورد هه تا له سه دهى
بيسته ميش يه كتر تالان ده كات پياو پياو ده كوژيت ، وه گوندى
ئاوايى و خه رمانى يه كتر ده سوقينن ، گوانى مهرو مالانى يه كتر
ده برن ، پاوان و دارستان تاگر تى به رده دن له م دو ايبانهش شتى
تريش فير بوونه به دزبه وه به ناوى نيشتمان په روه رى هه زاران
به كوشت ده چپيت و كهس نازانى نه وانه بوچى كوژران ا
كورد هيشتاش له ده و رى پاشا كه ردانى و ده ره به گى
ده ژيت ، خيله گانى كورد له سه ربه شتى هه رد سه ده ها كهس
به كوشت ده دن نه وهش كه لى هوى هه به نايته پى نووس به لام
خوا سه رو كه كانمان بكريت ! كه ته نيا سامانيان دروو ده له سه و
روواندنه وهى ميلله ته ، هه ر ده م ناقمى وهك كورك كورد رووت
ده كه نه وه بو به رژه و ندى پيرى له نو كه رى بيگانه !

بهیتی کیسه ل

عہلی بہرہدہ شانی وہ کوو ووتمان لہ سہر ہہ موو شتی بہیتی
داناوہ ، بہیتی کیسه ل لہ (۵۰۰) دیر زیاترہ بہلام بہ داخوہ
لہ کاتی خوی دا ہہ موویم نووسیبوہ وہ کہ لہ قہ لادزہ ماموستا
بووم لہ ناو تہ نہ کہ یہک لہ کہل کہ لی شتی ترو دیوانی ہہ لہستی
خوم کہ بہ رہہ می (۱۵) سالم بوو میری (دہ وری شای گور
بہ گور دہریان ہیناو بردیان و لہ سلیہانی سووتاندیان . . .)
بہ لام نیمہ دہ بی پیرسین ہوی چپہ کہ عہلی بہرہدہ شانی
بہ سہر کیسه ل بہیتی ہہ لداوہ ؟ تا یا بو پیکہ نین و رابواردن بوہ
یان فہلسفہ یہ کی تا یہہ تی تیدایہ ؟

بہ لای منہوہ بہیتی کیسه ل یان چیروکی (فس فس پالہوان)
یان (نہجہ جولہ چون بوو بہ شا) ، نہو چیروک و بہبتانہ وا
تہزانم بو گاتہو کہ پو رابواردن دانہ ندراون بہ لکوو ہہریہ کیکیان
فہلسفہ یہ کی لہ باری ژیانہوہ تیدایہ . . .

لہ کاتی خوی دا (میخائیل سرفانتس) نووسہ ری مہ زنی
نیسپانی کہ چیروکی (دون کیشوت) ی بلاو کردہوہ خہ لکہ کہ
ہوہل جار بہ (فشقیات) دایانہ پی نووس لہ پاشان بویان

دهر کهوت که مهسه له وانیه و نهو چیره که رهخنه به کی زانایانه به
له کار به دهستانی نهو ده مهی نیسپانیا و ده ری دهخا که خراپه
له ناو نابریت به چهک و بیرو باوهری کون .

لام وایه قانیستیش نیمه باش له بهیت و قسه کانی عهلی حال
نه بووین ، له ناینده دا بومان دهر ده که ویت که (عهلی) چند
بلیمهت و زانا بوه .

زور چار له ناو کومه لی کورده واری دا مروقیکی پرو
پوچ و نه زانو بی غیره ت ده بیته سه ر کرده به کی زور زلو
خه لک کرنووشی بو ده به ن هه روه کرو جارن بو بوت ده پان
برد ، له بهیتی کیسهل مه بهس نه ویه :

چوره که سیک هه ن بی فهر ، ترسنوک و نه زان به لام هه ل
کهوت و روزگار له بهر نه زانی و به د به ختی میلله تی کورد ده بکا به
قارمان و هه زاران کوردی دلیر و زانا و نیشتمان په روه له به رده سیا
بهزه بوونی و که ساسی رای ده بویرن .

« » « » « »

خالق هه ر نه نوی بو خو
کوله سه م کرد به په مو
هات ناوی لی نیم بو خو
کیسهل لیبی کرتبووم جو
وونم کیسهل ههسته برو

تیره نیه چیگه بی نو
 کیسه ل له جوگا هاته دهر
 دهی هارویشتمی پله ندهر
 رام کردی دهسته و خه نجه ر
 خه نجه ریگم دا له سر
 نهی ده بری وهك ناروی تهر

خه نجه رم نابری به نی
 ده کیسه لیم وه ژه نی
 کیسه ل پیم پی ده که نی
 هات کیسه لی که ناروی
 له دوور را تفه نگان داوی
 هه وه سی ده چته ماستاوی

هات کیسه لی (بوکریسکان)
 تفه نک له شان ده بریسکان
 بردی نالاتی کیسکان

« « «

شه ویک چروم له ناروه
 دووشه و چروم له ناروه
 له خشپه یم چروم زراوه
 مه لانم نو شه قاره

هەر چه ند تاورم ده داوه
کیسه لم هەر به دواوه

چا نه ی که لی کورد خوت بیر بکه وهو بزانه چه نده ها
کیسه لو فسوسو پرو پوچ و خویری له کوردستانی به ش خوراودا
بوونه ته شیرو پلینگ وه سه دان مروقی زاناو قاره مانیش به ماتو
داماوی ژبانی خوبان ده به نه سه ر . . . چا عه لی دروی نه کردوه
حقی بوه نه که ر له بهر کیسه لیش هه لاتبی ! هه روه کوو نیمه
له بهر کیسه لانی سه ده ی بیسته م خومان کوتاوه ته کونچی به غذا ا

بهیتی شایبی چندوکان (۱)

له باره ی (عه لی) کهلی شت کو تراوه ، هه تا کهلی
 نه فسانه و شتی روو نه دراو خراوه ته پالی به لام لی کو اینه وه له
 شتانه که م نوو سراوه چونکه ماره نه بوه نه ک له هه لیه سته کانی
 وورد بینه وه به لکه خوینده واره کانمان پایه خیابان به و چه شته شاپاره
 میلیبانه نه داره وه لیه سته و به یته کانیان کونه کردوته وه به لکه پار
 کوشتن و پاره و کورسیان له لا له هه موو شت به نرخرته ناروژی
 نیمروش . . .

عه لی بوژی یکی ساکار بوه به لام زور به ناو بانک بوو هه تا
 حاجی قادری کو پیش ناوی ده بات :

دوو عه لی شاعیرن وه کوو حه سان
 به رده شان وه زیره مه سکه زیان

جا خه لک ده لین هه تا په یوه ندی له کهل نه چندانیش هه
 بویه به ندو به یقی بو هاتره ، به لام ئایا شه وه راسته ؟ به لای مه
 شتی وا ره و نادات و رووی نه داره چونکه چندوکه و دپوو درنج
 (۱) چندوکه ، له مه چیتتر ، نه چنده ، جنوکه هه مورئ

پی ده لین .

خویان شتی نه فسانه نه بن چیکه نین جا گه وایه بو پس عهلی
له سر شایین جنوکان بهیتی رونوه و مروف والی ده گاه که باور
بکات نهو چوره شته ههیه ؟

(عهلی) خاوه نی خه یالو لی کولینه وه به کی توول بوه
چونکه له راستیش هه موو بو یژیک زیاتر هه لبه سته کانن له بنکه ی
خه پال وه دهرده چی بو به ش هه لبه ست بایه خن ههیه ، دیسان
له کتیبه ناینبه کانیش ناوی چندو که زور جبار باس کراوه
وادباره چوته میشکیه وه .

نه وه له لایین له لایه کی تریشه وه نه فسانه ی دیوو درنج و
بهری له هه موو ویژه کانن جیهان داهه به به نایبته تی له نه فسانه و
چپو که کانن کوردی .

« هومیروس » که گه وره ترین بو یژی یونانیه کانن کونه که
(البازمو ئردیسه) ی هوندوتنه وه سه ده ها پاسی له بابته ت دیوو
پاله وانانی نه فسانه یی و سیحرو جادو که ری کردوه له هه لبه سته کانیدا
چهنده ها چه شنه به زدانی باس کردوه .

خو فیرده و سی باوکی شاعیرانی فارس له بابته ت دیوو درنج و
عزیزت و جادوو شتی نه فسانه یی ده سقی له هه موو بو یژه کانن
سه ندوه زور ترین به شی کتیبیه به نرخه که ی « شاهنامه » پره
له چه شنه باسانه که هیچ بیرو هوشیک قبولی ناکات .
جالیره ش دا عهلی نبعهش له سر په یرده وی نهو شایه رو

بویرانه‌ی میله تانی تر نوپه ریتیکی ته‌واوی له‌سار چنوکه داناره
 یهك چار به‌نرخ و جوانه ، له‌بهر ته‌وه‌ی كه هه‌لبه‌سته كه‌ی زور
 ربك و پبك و جوانه بویه چوته ناو میشکی خه‌لكه وه ، چونكه
 كه‌ی میله تانی كورد زور سادهن تا نیستیش چوار به‌شی میله تانی
 كوردو كوردستان بروایان به‌سیحرو جادوو دعاو شه‌وه شه‌پشان
 میرده جمه و شه و له‌بان هه‌یه ، هه‌ر له‌مندالیه‌وه میشکی منالان‌بان
 به‌و باسه پروپووچانه پر ده‌كه‌ن .

زوریش ده‌لین كه‌ه لی ماوه یهك فه‌قی بوه ، خه‌لكی
 ساكاری نیمه شتی راسته قینه ناچیته میشکیانه وه به‌چه شتی شتی
 قورو بی بابه‌خ ، زور چار ده‌بیسین كه‌یه‌کی نه‌خوش ده‌كه‌وبت
 ده‌لین : فلان له‌مه‌چیتر ده‌ستی لی وه‌شانده وه بویه ده‌می خوار
 بوه یان قاچی كوچه یان خوارد‌ده‌روات ، ده‌لین چندو كه‌ش‌دوو
 جوورن به‌شیکیان « صالحن » باشن به‌شی دوه‌میان كرده وه‌بان
 به‌س خراپه پشه‌یانه وه ده‌ست له‌خه‌لك ده‌وه شینن ، چندو كه‌ش
 ده‌تان له‌هه‌موو چيكه حازر بن ، به‌هه‌موو شیوه یهك خوبان
 ده‌كورن ، ده‌چنه بن عهد . . . هه‌موو به‌رهه میشکی میله
 فولكلوری پره له‌و چه‌شنه شتانه . . . هه‌موو ویژه یهك شتی وا
 خه‌یالی تپدا هه‌یه ، كه‌رچی كه‌لی هه‌لبه‌سته و چپروك هه‌یه له‌سار
 شیرهی نه‌فسایه به‌لام پره له‌په‌ندو بیژه و شتی به‌سوود
 مروقایه‌تی تا ماوه سوودی لی وه‌رده‌گریت .

زور شتیش تا ماوه به کی زور به نه فسانه خراوه ته پیش
 چاو که چی وا نیه ، زانست پیشانی داوه که شته که راسته
 قینه به ، زور که س له نیمه قه لای « جورندی » به نه فسانه
 ده زانیت که چی خوم به چاوی خوم نه و قه لایم دیت ، چه رخ و
 نه له که که له نه فسانه ی کوردی دازور باسی کراوه وا نیستی
 نارې فرو که به دوور نیه که هه بوو بیت .

خه لک وایان ده زانی شووره ی چین ، اهرام ، مناره ی
 اسکندر چیروک نه بی چیکه نین که چی پاش پیروندی په پدا
 کردن و سه نه ری خه لکه کان بو ناوچه کانی نه و شوینانه هه مروی
 راست دهر چوو ، مناره ی چونبان له اصفهان ، جه مامی که
 به پیک « موم ده سوتی » وا ده دریا به پی نووس که نه فسانه به
 به لام من خوم نه و شتانه م به چاو دی . . . به کورتی زور له
 نه فسانه هه به که راسته زور شتی وا هه بوه نیستی ناوی به شتی تر
 کوراوه له وانه « جامی جه م » که نیستی ناوی « راداره » . . .
 . . . و . . . و . . .

جا بابینه وه سهر باسی شایی چندو وکان وه کوو خه لک له
 کوردستان دا له زاری عه لی ده یگیر نه وه . .

« » « » « »

شهویک له شه وان خیلان له خیله که وره کان چندو و که
 شایرو لغانیان ده بی ، میره که یان چندو که بهک ده نیری به دوا ی

هلی بهرده شانی بو بهش داربون و هه ل سوراندنی نه و شایبه و
 سهر چوپنی گرتن و بهندو شیمر ووتن ، چونکه له گوردستان دا
 نا روژی نه و روش هه شایبه ک بسووریت چه ره ش به له ک
 چه چوریکنی تر باوه ده بی پباویک شایبه بی یان مقام بیژده بی
 هه له سق شایب بلیت به کیکی تریان هه ندی که س بوی بکیرنه و
 چندوو که که له ده رکای مالی هه لی ده دات هه لیش دبت
 ده ره وه ایی ده پرسیت : کییت ؟

چندوو که که ناوی خوی پی نالیت ، چونکه ده لین :
 چندوو که ناوی خویان بو که س ناشکرا ناکه ن چونکه وه کور
 حیزبی نهینن !

هه لی گومان له کابرای چندوو که په پدا ده کات و پی ی
 ده لیت : « من که نه ت ناسم و نه زانم بوچی هاتوی چون قهت
 له که ل بکه م ؟ »

چندوو که ده لیت : « من بویه هاتووم بت بهم بو سهر
 په رشتی کردنی شایب خیلی ئیمه ! »
 هه لی ده لیت : « تکایه ناوو ئیشی خوتم پی بلی هه نا
 له که لت بیم »

به لام چندوو که که زور شه یتان ده بیت به زبانه لووسه کی
 هه لی هه ل ده فریونی ، جا خوی ده گوریت له که ایسا ده که ریت
 ریکا ، ماوه به ک پیکه وه ده رون هه لی ایی ده پرسیت : « تو کییت

پیم نالپی بوچی هر له پیشمه وه ده رویت ده بی نه و ماسته
موبه کی تیدا بیت ، وادیاره پساو خراپی یان دیرو درنج و
چندووکهیت . ۱ «

کابرای چندووکه ناچار ده بی که پی له راستی بنیت بویه
له وه لام دا ده لی :

« راست ده کهیت من چندووکه کم ، پاشا کهمان منی نارده
به دوی تو دا بت بهم بو سه ر شای و سه ره رشتی کردنی نه و
ناهه نکهی سازمان کرده بو ژن هینانی کوری پاشانی خورمان
له بهر نه وهی توش شایه ریکی به ناو بانگییت بویی نه و به زمو
زه ماورنده به هوی تووه به ره ونه ق ترو که شه دار تر ده بن . . . »

« » « »

جا هلی به چندووکه که ده لیت :

« باشه نه و کاره چون ده گونجیت من ئاده میزادو ئیوهش
چندووکه ؟ ده ترسم ده ستم لی بوه شینن ! »

کابرای چندووکه ده لیت :

« سویندت بو ده خوم به سه ری شا که ی خومان که هیچت
به سه ر نه بیت ، نه وهش بزانه نیمه وه کوو ئیوه ئاده میزاد
دروژنو خانزو فروئیل چی و دزو که له کچی نین ، بویه سویندو
پیمانمان قهت درو ده رناچیت ، نه وه له لایی له لایی تریشه وه
به شادمانی تو ژنیکم هیه جوانه و ژن خوشکیکیگیشم هه به

ده کړو روژی روناك وايه له هر دوو کيان سره پشك به کاميانت
بويت دت دهمی ! «

عہلي که باسی ژنی بو ده کات ده لیت ؛
« که واته واریک که وتین . . . هر ر له نیستاره ژن
خوشکه که تم ده ریت ! ! نه که ر ژنه چندوو که په کیشم ده بیت
خه نی ده بم . . . »

هر دوو کيان پاش نه و مامله ته به شادمانی ملی ریکابان
گرته وه ، پاش ماوه په ک دیسان عہلي له چندوو که ی پرسى ؛
« نه ری برام عہ یب نه بی ناوی چه نایت چیه ؟ ،
چندوو که : « ناوی راستیم که تن په ا » عہ لی : « به لام نو
ده زانیت که تی له به ندو هه لپه سته کاند ا باش بوم جوور نایت
به وریک و پیکی ، وه قافیہ کانم لاسه نک ده بن وامن ناوت ده نیم
قوله شین چونکه جمله کانت شینن . . . »

قوله شین : « زور باشه هرچی بلیی من رازیم . . . »

« » « »

زور درویشتن یان که م تا وه کړو که یشتنه هه وار که ی
چندان وه چوونه لای شاییه که جا عہلي لیں پرسى ؛
« قوله شین کامه په ژن خوشکه که ته ؟ » قوله شین ؛
« نه و دوو نافرته می ده سستی په کتریان گرته وه به کامیانت

ژنه که مه و نهوی که شیان نسکیی ژن خوشکمه ، ژنه که م ناوی
« بسکی » به

له پاشان قوله شین به خه لکه که ده لیت :

« نهوه سهلی به رده شانیه به لام به مه رچی هیناومه که

نسکیی ژن خوشکمی بده می ! »

جنده کان بهو مامله ته رازی نابن و ده لین : « نه که ر

ژنه که ی خوتی ده ده یقی نهوا باشه ده نا نیمه ناهیلین نهوه بکه بیت و

نسکیی بده یقی چونکه جوانی و ناو بانگی خیمه که ی نیمه به

نسکی ویه »

چا قوله شین ده که ل خوی ده لیت :

« با به ندیک به اویمه سهلی و رازی دلی خومی بو ده ر

م » .

قوله شین :

له که ل تومه سهلیه شوره

دل له جیرانان مه گوره

نهو رو راوه و راوه پوره

« نسکی » به « بسکی » وه گوره

نه وه ی کچه جوان و توره

مه رچی ژنه زولف شوره

« » « » « »

جامه یزی مه یزی هه ربار
هه شقی جه فات بم وهره ربار
پوت نه ما بووم « بسکی » نازدار
وه لاسی هه لی :

به و خالقی به هه واوه
په نجه م له ناو په نجه ی ناوه
هه رزو تا سمانی داناوه
هه روا ده بی بسوک زاوه
ده لی هه وسه دم پیداوه
نیسکی نه به م ناچمه دواوه
قواه شین :

کاکه ، کاکه ، برا ، برا
سه ر سونه ی که ردن کوتره
بو مه سه له حه ت کوئی راکره
چونکه مه سه له حه ت چانزه
« نسکی » به رده و « بسکی » بگره
له کونی یاس قه لنه ی ته نکتره
هه ندی ده این :
له کونی زه نگیبانه ی ته نگ تره
وه لاسی هه لی :

قوله شینهی به لسهك چاوی
دهایی كه ری قاپ شكای
له خهراتان (۱) به چیمای
كلکم گرتووی ره زکم ناوی
له سه ر وه عدی خوت ناپیای

« « «

سهك باب مه كه له وه له وئی
حیزب باب مه كه له ره له وئی
دهت كه به مایی نیو ره وئی
كات بو داده نیم بو شه وئی
هیندهت ده گیم ناوكت كه وئی !

قوله شین :

خزمه خراپم ان قه و ماوه
نهو سه كه هاتوه له و لاره
علی وه كه ره شه پیتاره
شایی له نیمه تیک داوه

عهلی !

نو بهو نه پله ی گوی شورته وه
من به فقه قبانهی پسرورمه وه

(۱) خهرات - دوم

چون «انگي» به «بسکي» ده گوزمه ده

«» «» «»

«انگي» کچه و «بسکي» ژنه

تهو به لاله و ته و سورسنه

تهو بیستانه و تهو به رزنه

حیز باب چه ندت رق له منه

بو رایه کت بهر دوو گورنه

قوله شین :

به تم بهرو به تهو به ری

به چاکی «مه رکه» و «پشده ری»

له شانامه ی یا له به روه ری

ژنه کت ده کیم چاوت دهری ا

عەلی :

داکت بینه چینی داکم

نه نکت بینه چینی نه نکم

کیرت توند که له ناو کم

بورایه کت به سن لکم

حیز باب چه ندت لن به رقم

وهک سه رچاره ی بوت ده ته تم

تهو بورایه ت به مه تره تم !!

« قوله شين » بوی دهرده کسوتی که نهو ده مه نه ته به
 له کهل « هلی » بی هووده یه و ده ره ته تی نایهت وه هلیش له
 کهری شهیتان نایه ته خواره وه بویه نهوه به نده ده لیت :

سه رم توره که ی توتنی
 کون کونم کهن به سووژنی
 وورد ووردم کهن وه که ره رزنی
 هلی « بسکیت » قهت ناده نی

هلی :

سه رم توره که ی بزماران
 لیم بدن به کوینخواو سه رکاران
 ده ست هه لنا گرم له یاران
 سووره گوله که ی باغی چاران
 جا به مه یزی هه رباران
 سووره گول سوور بوون له باغان

» » »

وه ره به م لاوه « نسکی » کیانه
 با من ماچ که م نهو کوللا
 مه م که به تانه ی چندانه

» » »

کانتن « نسکی » له شایه که دا دیته ده ستیه وه ماچیکه

چون «اسکی» به «بسکی» ده گوزمه وه

» » »

« نسکی » کچه و « بسکی » ژنه

تهو هه لاله و نه و سووسنه

تهو بیستانه و تهو هه رزانه

حیز باب چه ندت رق له منه

بو رایه کت بهو دوو گونه

قوله شین :

به تهو بهرو به تهو بهری

به چاکی «مه رکه» و «پشده ری»

له شانامه ی یا له په روه ری

ژنه کت ده کیم چاوت ده ری ا

عەلی :

داکت بینه جینی داکم

نه نکت بینه جینی نه نکم

کیرت توند که له ناو کم

بورایه کت به سن لکم

حیز باب چه ندت لئ به رقم

وهک سه رچاره ی بوت ده ته قم

تهو بورایهت به مه تره قم !!

« قواله شین » بوی دهرده که سوئی که نهو ده مه نه قه یه
له کهل « عهلی » بی هووده یه و ده ره قه تی نایهت وه عهلیش له
که ری شهیتان نایه ته خواره وه بویه نه وه به زنده ده لیت :

سه رم توره که ی توننی
کون کونم کهن به سووژنی
وورد ووردم کهن وه که ره رزنی
عهلی « بسکیت » قهت زاده نی

عهلی :

سه رم توره که ی بزماران
لیم زدن به کویخا و سه رکاران
ده ست هه لئا گرم له یاران
سووره گوله که ی باغی چاران
جا به مه یزی هه ریاران
سووره گول سوور بوون له باغان

« » « » « »

وه ره به م لاوه « نسکی » کیانه
با من ماچ که م نهو کولما ه
مه م که به تانه ی چندانه

« » « » « »

کانتی « نسکی » له شایه که دا دیته ده سته وه ماچیکی

دهکات ، قوله شين که چاوی به و کرده وه ده که ویت راده کان
بو لای سرداره که یان و پوی ده لیت :

(پاشام خوش بین عه لی به رده شانیم این به ره الا بروه ،
نارووی بردووم و له ناو شابی دا نسکیی ماچ کرد ا)
پاشاش نهران دهدات که عه لی بانگ بکه ن ، عه لیش
ده چته کن پادشای جنوکان نه ویش لیبی ده پرسیت :

(عه لی نه وه چيته له که ل قوله شين ؟) عه لی ده لیت :
(سه روه رم قوله شين هات به دوام که بیم بو نه و
ناهنگه که خيله که تان سازی کرده وه به و مهرجه ی که (نسکی) ی
ژن خوشکیم بدان . که چی واثیقتی له و به اینه ی خوی په شیمان
بوته وه)

پاشاش به عه لی ده لیت :

(باشه من نسکیت دده می به مه رجیک له که ل قوله شين
بکه ونه شهره شیعر بزائم کامتان ده بزن)
ایره دا جاریکی تریش (عه لی) په نا ده بانه وه به رخه بال
به لام نانوانی هه لبه ست بلیت . . . له سه ر نه وه شه وه به مهرجه کی
پادشای چندووکان رازی ده بییت :

(باشه باوکم وهرنه مه یدان بسم الله الرحمن الرحیم . . .)
که ناوی (بسم الله) له دده می دیته دهر وه چندووکان

وون ده بن له پيش چاوى گانې خوى ده بينيته وه نه وا له
چيگه يه كى چول و هول فريسان داوه ، له دووره وهش له سر
لووتكه ي شاخيك قواه شين راوه ستاوه ديت و به عهلى ده لپت :

(خرابت گري نه و شايبه خوشه ه بو وا تيك دا ؟)

عهلى ده لپت :

(والله بليم چى باوكم تاماده م شايبه كه ي چاران ساز

بكه مه وه پيره ژنيكيشم بدهنى رازيم !)

قوله شين :

(باشه وهره بونى نه و گواه جوانه بكه ديسان شايبه كه ي

چاران خو به خو ساز ده بيته وه !)

(عهلى) به فريو ده چپت وه گواه كه بون ده كات ، هه ر

دوو چاوى كوير ده بى ، زور له قوله شين ده پارته وه كه چاكي

بكانه وه به لام هيچ داد نانا قوله شين پى ده لپت :

(زور موسته هه قى كوير بوونيت زورم پى وونى به لام

به قست نه كردم . . .)

عهلى :

(باشه وه كوو كويريشت كردووم بم به وه نزيك مالي

(هه نبر) هه ر چونيك بين نه و به خيوم ده كات !)

قواه شين سه ريكي دار عه ساكه ي دا به ده ست عهلى و پى

ووت : (دوام گهوه . . .)

عەلێش بە ناچاری و بە گوێره گوێره بە دوای قوڵە شین
کەوتوو بردی لە چیاى (دەروو) لە (کاویک) (۱) ی
هاو بشت ؟ وە پێشی کووت : [دە زانیت نێستی تو لە کویت و
نێره کی یه ؟]

عەلی : « نەخیر نازانم . . . »

قوڵە شین :

ئەو کاوێ کاوی « لوتەر » ی یه ئەگەر بەر بێههوه پارچه
پارچه دەبی !

عەلی بە و گوێریه دوش داماو قوڵە شین بە چینی هبشت
وێهه رایهوه ناو خێله گه ی . . .

کاتی جندوکه کان مه والی عە لیان لە قوڵە شین پرسبار
کرد ، بە سەر هاته گه ی بو گیرانهوه که چى به سەر عە لی به ست
زبان هیناوه . « نسکی » و « بـسکی » گوێیان لە قسه کانی
قوڵە شین بوو رایان کرد بولای دایکیان و به سەر هاته گه ی عە
لیان بو گیرایهوه ، دایکیان پی ی ووتن :

« دەین بچن نانو ئاوی بو بیهن ، گولیک لە ئە شکه ونی
ئەو شاخهش دا مه یه که عە لی تیدا حاسی بوه بیده نی بونی

(۱) ده شتایه کی بچووک هه رچوارده وری لوتکه شاخى بهرز

بکات چاوه کانی چاک ده بنه وه ! » .

بهو چه شنه ی که دایکیان پی ی ووتبوون نانو و ناوو کوله
که یان بو . عه لی برد وه له دووره وه بویان فری داو پی یان
روت : « کوله که بون بکه » .

کاتی « عه لی » کوله که ی بون کرد چاوی چاک بوه وه و
پیشینیان ووتبوو : « دار کهر به زوری دینه نه و ناوه بانکیان بکه
دهرت ده هینن » .

عه لی به ده نگیکی بهرز نه و هه ایه سته ی ده ووت :

« پیر مه مه ندی » « مه مه نداوتی »

چاکه چکوله ی له « خوشاوتی »

خوایه راو کهر بینه راوتی

عه لی ده ر بینن له کاوتی

« » « » « »

ره پی دار کهر بینه داران

عه لی ده رینن له مفاران

بیکه نه وه به شاعیری چاران

« » « » « »

کاتیک هه ندی راو کهر دینه نه و ناو چه یه بو دار کردن

کوبیان له بانگی « عه لی » ده بیت ، به شوین ده نکه یه وه ده چن

وه دهری دههینن ، ایی دهه پرسن ! « نه وه چي نوي گه پاندهوه
نهو چيکا سهخته ؟ »

عهلي باسه که یان بو ده گيريشه وه به دوورو دريژی به لام
دار که ره کان بروای پښ ناگه کن ، هه ایش بو دل نیایی و بتعانی پښ
کردنی نهو رووداوه چه ند به لکه به لکه ده هیفی و ده لیت :

« بو راستی قسه کانم شهو گویره گه ی فلان مالیان هیناوه
کردوو یانه به بریانی ، کانتی تیریان این خوارد رشانه وه و گوشت و
نیسقانه کانیان کو کرده وه به لام نیسقانی په راسوو به کی کهم بوو
پارچه داربکیان دانایه شوینی وه سهر له نوي گویره که زیندوو بوو
بردیانانوه مالی خاوه نی ته گهر به منیش باوه رنا که نو گویره که
که بدینن راستی قسه کانم دهرده که وی بوتان »

نهو پیاوه ی که نهو باسه ی گوی این بوه له پیشینان له
سهر باسه گه ی رویش و گوتی خسه لکه که چوون و گویره که
که یان له کابرای کری و سه ریان بری سه ره نجیان دن قسه که ی
عهلي راست دهرچوو نهو شوینه ی که نهو شایبه ی این کراوه نا
روژی نهو روش ماوه و له نه ناوچه ی مه رکه به ناوی « گوری
بووکی » به ، گوریش به ناوچه به کی ده شتایی ده لین «

هه ندیکی تریش ده لین :

« که عهلي له کیوه که دیته خواره وه که ناوی « کپوی

مه مه نداوی (یه که ده که ویتنه ناوچه ی خیل د مه نگور زور
 نینوی ده بیت هر دوو چاوی دهر پهریبوو ده چینه سر کانیایک
 که کیژوکار ناوی لښ ده بن ، هندی ژنو کچ چاویان به
 هلی ده که ویت هه تره شیان لښ ده چیت و له بهری هه دین ،
 کچ لښ ده پرسن : بوچی واه به سر هاتوه ؟ له وه لام دا ده لیت

ساله کی بووم له مران (۱)

هیندم گان کیژی ده مه نگوران

بویه هه رتک چاوم دابزران

« » « » « »

هه ندی خه لکی تریش ده لین :

قوله شین له که ل هه لی ده که ونه ده مه ته قه و ده لیت :

له و هه لیه ی کیژو ویژو

خو تو نه ت کردوه نویژو

قه ی له زارته مه ی بیژو

هه لی :

قوله شین که له ک هه له وه ری

زگت بو ویتنه پیسته ی مه ری

هیهستان دوورم پیم ده وه ری

« » « » « »

(۱) مر - شوان

هه لی سوار بوو له مایخی به
ماین شاره زای بری به
به جبی هیشت ده شتی مه رگی به

«» «» «»

یا خوا یا چاکی بهر مه نداوئ
نه ی با به کری له خوشاوئ
پیر مه سووری له سه نکاوئ
نه و رو راو کهر بیته راوئ
هه لی عاسی بوو له داوئ

«» «» «»

چهند که سیک ووتویانه :

نه و هه لبه سته ی پاش نه وه داناوه که تووشی نه خوشی چاو
بوو له نه انجام دا هه ر دوو چساوی کویر ده بیت ، بو نه وه ی
ناوی بوژی خوی له ده ست نه دات ، کویر بوونه که ی ده گانه
هو ی نه و به سه ر هاته ی چندووکان « به لام خه لکی ساده ده لین :
نه و باسه راسته و عه ایش چوته شایی چندووکان ، چونکه
هه مرو شایه ربیک چندوو که به کی تایی به تی خوی هه به (۱) که فیری
به بیت و هه لبه سته ده گات .

(۱) هه ندی نه فسانه ده لیت - هه مرو بوژی ربیک شه بتان بکی

هه به که شیهری فیر ده گات .

به لای منه وه بویه شتی نه فسانه و نه قه و ماو ده خریته پال
 که سیک که نه و که سه کاریکی به ک چار به رز
 بکات یان هونه ر مه ندیکی زور شاره زا ، یان قاره مازینکی
 و این که که م به چاو بدیتری له ناو خپله که ی . . . بویه هه لمان
 به کاری به « خارق العاده » زوره له ویژه و فولکلوری که لی
 میلهت وه کوو « زاباتا » ی مه کسیکی یان « روسته می
 فارسه کان » (هه تتری هه ره ب) « ده ویتی ساسونی »
 نه رهنیه کان . . .

هه ایش چونکه شایه ربکی به ک چار هونه ر مه ندوو به ناو
 بوه خه لکی ساده و ایان زانیوه ده توانیت هه موو شتی نه انجام بدا
 هه نا ده که ل جنو که ش بکه ویته گفت و کو .

« » « » « »

نه و چه شنه چپروکانه که رچی به لای هه ندی که سه وه شتی
 بن بایه خن به لام له سه ده ی بیسته م دا زور له و شتانه کراون
 به فلیم و چپروکی شانویی که که لی جوانترن له چپروکه کانی روو
 داوی نه و سه ده بووینه زنجیره فلیجه کانی نیلیازه ی هومیروس ،
 نه فسانه کانی روسته م نامه و که لی چپروکی کونی تر .

هه‌ل‌به‌سته‌کانی شای و هه‌ل‌په‌رکی

« » « »

هه‌لی سه‌ده‌ها به‌یقی هه‌یه که بو شای و هه‌ل په‌رکی و کورانی ده‌شیت ، هه‌موو شی پرن له وه‌سفی کردگار و سروشت یار و قه‌دو بالاو ، چاوو روومه‌ت و خه‌ت و خال .

هه‌ل‌به‌سته‌کانی یه‌ک چار پالراوو ریک و ییک و ساده‌ن ووشه ووتنه‌ی نه‌زاندراو به‌کار ناهینی چونکه بو‌یژیککی به‌ته‌واوی میلی بوه به‌زبانی ساده‌ی کوردی بی گری به‌یت و هه‌ل‌به‌سته‌کانی له‌ده‌م هاتوته‌ده‌ر ، بی نه‌وه بیان نووسیتته‌وه یان پیش تر ناماده‌بیان بکات . . .

هه‌ل‌به‌سته‌و به‌یته‌کانی له‌سه‌ر زبانی چوو‌تیارو ره‌نجیه‌رو کریکار ریک خسته‌و ، بو چینی ده‌ره‌به‌گه‌و زور دارو سه‌رمايه‌دار خوی ماندوو نه‌کردوه که‌رچی که‌لی هه‌ل‌به‌ستی ن‌وی میرو پادشاو به‌گی تیدایه ، به‌لام نه‌و که‌سه‌انه‌ی نه‌و روژه چونکه له‌دزی زور داره‌کانی هوسمانی بوون بویه میژووی کورد به‌نه‌مربان

داده‌نی (۱) وه کوو بنه مالهی بابسانه کان له سه‌روو یانه‌وه دوو پاله‌وانی کورد « ناوړه‌حمان پاشاو » وه‌سمان پاشا .

هه‌لپه‌ستی دل‌داری و شای و هه‌لپه‌رکی عه‌لی نه‌وه‌نده زورن که به چه ند نامیلکه به کی‌ش دو‌ایمان نایه‌ت ، به لام به بت و هه‌لپه‌سته‌کانی به‌پی‌ی ناوچه‌و خیل و شارو دیی کوردستان ده‌کوردیت که‌لی هه‌لپه‌سته‌کانی عه‌لی له‌ناوچه‌کانی هه‌واپرو کوبه‌و ده‌شقی دزه‌یی و خوشناو‌ه‌تی بلاو بوته‌وه جا بوپه به‌پی‌ی چیکه و شیوه‌ی نه‌و ناوچانه‌ کورینده‌و مقام بیژو ساز نده‌کان له‌ناه‌نگ و شای دا ووشه و شیوه‌ کانیان کوریره که‌رچی هه‌لپه‌سته‌کانی عه‌لی به‌شیوه‌ی ناوچه‌ی مه‌رکه‌یه که « موکری » پی‌ ده‌ این . . . له‌ناوچه‌ی سلیمان‌ی و پشده‌ر به‌چوری قر هه‌لپه‌سته‌کانی بلاو بوته‌وه .

« » « »

شیوه‌ی هه‌لپه‌ستی دل‌داری عه‌لی وا به‌ ناو کردوه « خازی » که یاری بوه و ده‌ این له‌ پاشان هیناویه بوته‌ سه‌رچاوه‌ یه‌کی مه‌زن بو هه‌لپه‌ست و به‌یته‌ ره‌ نکینه‌کانی . . . هه‌ر بوپزه‌ش یاریک پالی پیوه‌ ناوه‌ که‌ له‌ هونه‌ری هه‌لپه‌ست دا بگاته‌ پله‌ی به‌رزی . .

مصطفی به‌ک قادر ناویک بوته‌ هوی نیلپامی شیمری نه‌و ،

(۱) اینین - پشت‌گیری شای نه‌فغانی ده‌کرد چونکه‌ له‌

دژی نیستعماری نینکلیس بوو .

وه فایں « شیرین » که کچی زور جوان بوه هه سقی جولاندوه
پان نه و شیرینه وای لن کردوه که نه و شیره ناو دارانه
دا بنتی .

« » « »

هه ندی بوژی کورد هه ن که بوژیانی بیگانه به سایه تی
حافظو سه عدی (نظامی) ، قاعانی ، خه یام ، کلیمی هه مه دانی
و . . . و کاریان کردوته سه ر شیوهی هه لپه ست و بیری بوژیان
به لام عه لی له سنووری میلی لای نه داوه به لای منه وه ده بین بوژی
له ناو چه رگی که له که ی بژییت و تیلهامی شیعی له ده شت و
کیوو چیمه ن و باخ و کچی کوردو شایی ، باران ، سرو شق
جوانی ناو چه ی کوردستان وه ربگری نه ک به دوا ی کورینی بیری
بیگانه و بالوره ی نه و لن بداته وه . . (۱)

به داخوه هه لپه سته کانی شایی و هه لپه رکی که نه وانیش
هه مووی هه لپه ست و به یقی دلدارین که بمان که وتونه ده ست و
لپه دا چند نمونه به ک به ناته و اوی بلا و ده که ینه وه هیوامان
وایه له دوا روژ خوینده و ارانی کورد بومان ته و او بکن .

« » « » « »

(۱) هه ندی بوژی هاتون هه لپه سقی (نزار ته بان) محمود
ده رویشو (حسین مه ردان) به کوردی وه رده گیرن و به ناوی
هه لپه سقی (تازه) بلاویان ده که نه وه !

روژیک له دژوان سر له سپیانن
یارم راوه ستا له زار هه یوانی
به دوو چاوی رهش ده کا گریانن
به سینگی سپی ده کا کوتانن
بوچی ده گریی هی کبزه جوانن
بابان و یرانی ؟

گچ :

چه کراسم نینه پی بکه م دیلانن

« » « »

خومن بالدار نیم به بال بفرم
بچه موسل و شام کراس بکرم

« » « » « »

ده چمه به ر بیلایی یی
ته و بیلاییم به شیفی
نازداره ک دانیشتهوه
به پی ی لانگی ده ژینی
لای لایه ی بو کوری ده کوت
ناوی خوای له گهل دینی
کواری چوار کوی له کوی دا
ساغ له زیری مار دینی

خه زیمه ی له لوونی دا
 تاگره و تاغیدی دینی
 ماچی نه و زالم بابهی
 زاخوو زیبار مزکیفی
 ده چمه بهر بیلایی بی
 نه و بیلایه م بلنده
 ریشه ی قه ره پوشینی
 دوو خالی رهش ده بن دا
 نه کهر تو یاری منی
 نیشانه کی به من ده
 نیشانه چه نیشانه
 قه نه قلو مه رجانه
 تازم به دیاری بو هات
 له شاری کرماشانه

« » « »

بوت بکه م مه دخی یاری
 نه و روش مه تا نیواری
 سنی روژان ته واوو نابین
 له سپه ی مه تا نیواری

« » « » « »

عالی به یتیمی هه به که له هه زار دیر زیانره وه سنی یار
 دهکات زور به وه ستایی و هونه رمه ندانه له نه وتی سه ره وه تا نووکی
 په انجهی پیدا دیت . . . هه ر به که ردانه ی دورو له هل وشه و
 چراغ ده چیت . . . هونه رمه ندی نه و بویره له پایه به کی وا
 داپره که نه مری و ناو بانگی هه تا هه تایی بو به چیعاو هه ، پایه ی
 هونه ری میلی کوردی که یاندوته نه و پهری به رزی .

نه وانهی به زبانیکی تر شتیان نووسیوه که رچی شاره زان
 به لام شتی نه مر نه وه به که به زبانی کوردی نووسراین بیان
 له بابته کورده ره به زبانی بیگانه بنوسری کوسه و پوایت هه کانی کورد
 کوردن به زبانی خه لک ده نووسن گویا کوردی « باش نازان »
 خوا بم گری وانیه بیگانه په رست و خوف روشن !

هه‌لبه‌سته میژووویه کانی عه‌لی به‌رده‌شانی

وه‌کرو ووتمان عه‌لی له‌سه‌رده‌می حکومه‌تی بابانه‌کان
ژباوه ، له‌وه‌سه‌رده‌مه‌ش دا‌وه‌کرو بومان ده‌رکه‌وتوه‌ناوچه‌ی
کوردی واری له‌باریکی ئابووری باش دا‌ژباوه ، هونه‌رمه‌نده
کانی کورد هاتوونه‌مه‌یدان ، هه‌لبه‌ستی میلی که‌شهی سه‌نده .
به‌لام ئایا نه‌ماره‌تی بابان هه‌ر وه‌ابه‌سه‌ربه‌ستی مایه‌وه ؟
نه‌خیر دووباره‌عوسمانیه‌کان روخانیان ، کاتی که‌ماوه‌یان نه‌ده‌بو
وه‌خه‌ریکی چه‌ته‌که‌ری و شه‌ر بوون ده‌که‌ل ده‌وله‌تی ته‌سه‌ر
یان ئیران . . . ماوه‌یه‌که‌له‌کوردستانی عیراق پشتیان
ده‌کرده‌وه ، جا‌کوردیش له‌هه‌ندی شوین که‌ماوه‌و فرسه‌نی
ده‌زانی میرنووشینی بو‌خوی دورست ده‌کرد . . . وه‌کرو
میرنووشینی « بابان » له‌قه‌لاچولان و سلیمانی وه‌(سوران) له
هه‌ریرو ره‌واندز دا

« » « »

جا‌وادپاره‌که‌عه‌لی له‌وه‌سه‌رده‌مانه‌دا‌ژباوه‌که‌ناوچه‌ی
به‌شی سلیمانی له‌کوردستانی عیراق دا‌به‌ده‌ستی حکومه‌تی

باپانهوه بوه . . (۱)

له و کاته ش دا دوو برا مه بوون که په کبان ناوی
(ناوړه حمان پاشا) بوو « دوه میان ناوی وده سمان پاشا ده پین »
ته کهر چاویک په فولکلوری به شی دوه م دا بخشینی بوت
ده رده که وئی له به یقی ناوړه حمان پاشا زور بروای به مه لی بوه
وهمه تا ده که ل خوشی بردوویه بو تاران .
جا نیمه لیره دا نه و به یته ده نووسین که به سه ر نه و
بته مالهی داهه لداوه

« « «

تاقو ته نیا هر هوه
باوک و پودهر پشت و نه وه
که دات دنا تاب و هوه
هر باب تادم و داک هوه

(۱) په کئی له مروغه « به رانه ت ده ره کان و خولامی
« السدة الملكية » له کو قاریک دا نووسی بووی : کورد ویزه ی
نیه و هرچی هه یه مه مرو شتی هی دهره به گایه تیه ، مام . . .
. . . سه رو گو یلاکی ویزه ی کوردی ده شکبئی و ده لیت کورد
نه « مه لحمی هه یه و نه چیروکی دریز » نه و چه شنه که سانه
باشتر نه وه یه که باسی شتی وانه که ن چونکه « نان بو نانه و او
کبشت بو قه سا به ! »

ناسمان له سه ری گرتنه وه
کولی شتی زه وه زه وه
چه له هه ردی چه له خه وه
فانی ده بئ ناییتسه وه

— ۲ —

فانی ده بئ به یه ک جاری
یاخواو یا چه زره تی باری
پینه مبهرو هه ر چوار یاری
قورنانیان هات بو به دیاری
روژ به روژ ره حمهت ده باری
تی خیر بئ بو منی هه ژاری
دوو برا هه بوون خه لکی شاری
له ده سیان دابوو سه رداری
ئیکی ماخوی سه د هه زاری

— ۳ —

هه زار هه زار له وان نه خشان
لاله ره نکن له سار فه رشان
شهوو روژی ده که ن په خشان
بو حاکم و میرو چاوه شان

— ۴ —

— ۱۰۸ —

میریکی به گفت و گو به
هاده ربه ندو قوره گو به
مه رکه و بیتوین و نا گو به
حه مه داغا به شی توبه

— ۵ —

خاوه ن به شی بهشت که مه
میر ده فقه رموی نهت بن خه مه
پیت راگیری نه و زه م زه مه

— ۶ —

پیت راگیری زه می سالی
بلباس و چپای که لالی
حو کمی وهر گرت که س نهالی

— ۷ —

حو کمی وهر گرت زور به وازی
هات به یداخ و ته پل و بازی
کن مه رده به خوی بنازی
پاشا پی ده کا رمبازی

— ۸ —

سوار بوو یوسفی نه وه لی
مه تالی زیر له کوده لی

— ۱۰۹ —

سبه یی سه حر تاو هلی
ته پرو قوش و باز تیکه لی

— ۹ —

ته پرو قوش و بازان شه ره
سپین پور به ش نه ره نه ره
قر قرر نه یریکی به د نه ره
له برنجاری تیر ده له وه را
تیکه ل ده بوون سوار ده که را

— ۱۰ —

سوار ده که ران به بن وازی
به ته پل و لیدان ، رم بازی
حه سره ت شه هینی گولو وازی
لی دابردی بو هه و رازی
شکاندی دوو بالی قازی

— ۱۱ —

به ک له رم سواری سه گراوی
ران و رکینی ده ست و ماوی
شق به ندو دانه لغاوی
سوورن ره شن ، سپین ، ماهی «ماوی»
ئی دهره ش وه ک قه له مراوی

— ۱۱۰ —

مهر ده فہرموی « عمر و چاوی »
« موبارہک بیتی خوش پرو راوی »

— ۱۲ —

راو کہر وا لہ بن سنووری
وہک موسی لہ سہر کیوی تووری
شاد دہ پرو بہ مہ قام و نووری
تیمہش واین بو شارہ زووری

— ۱۳ —

شارہ زوور خوش شارہ زوورہ
کہ یخو سرہ وی دیوان گیرہ
« رہ حمن پاشا » بو خوی میرہ
سہد ہہ زارانی لہ بیرہ

— ۱۴ —

لہ بیرہ لہ زور تاکہ می
میر چوہ راوہ پوری چہ می

— ۱۵ —

میر چوہ راوی نہ کہ راوہ
لہ خاک و خولی بہ م لاوہ
ہہر لہ کچیکہ ہہتا ساوہ
عبد الرحمن پاشا سہر راوہ

— ۱۱۱ —

له دووره وه دهی دین شاره

— ۱۶ —

شاره ده دین بهه وشته ری
نه پلو قه مچی و تازه نده ری
نه که راره که یه سه ری
ناکو و تووکیان لئ هه لفری

— ۱۷ —

دیار ده غولامی راره که رانم
شا زولفی سه که مبه رانم (۱)

— ۱۸ —

شا زولفی مینای بئ که ردی
نه وجه وانان راره که ردی
راره دابه شکرا له بن کردی
قوته قوته لاجی ویردی
خیزره بیزره تاژیان بردی
پینج سهه ساموتهم لئ ژماردی

(۱) لیره دا وه کوو خوینده وار ده بئی هه ندی به ندی نه
به یته که مه ، چونکه له دوو به یته وه تیایه تی تا شه ش به بئی
« دیر » وادیاره به نده کان که م و کووریان زور تیایه له بئ
خه لک چوته وه .

- ۱۱۲ -

به ك لهران به زياته خواردي

- ۱۹ -

راو کهران هر راوه راوه

سی سه د نه سپی به لغاوه

ره حمن پاشا خوی سه رراوه

- ۲۰ -

راو به قال بو پاش نیوه روی

دابهش کرا له « خره جوی » (۱)

پاشا که بیه قوره گوی (۲)

میر ده فه رموی ده چمه کوی

- ۲۱ -

پاشام واهاات به میوانی

بو لای میری ده سورانی

کوره کوره ی ده کویپانی

گوریه و کاله ی فه قی یانی

رانک و چوغه و چه مه دانی

(۱) خره جو - گوندیکه له ته نشت سه نکه سه ر .

(۲) قوره گو : دییه که له مابه یفی ده ربه ندی سه نکه -

سه رو رانیه نیستی به ژیر ناوی دوکان که وتوه .

- ۱۱۳ -

سمیل سووری سنه پستانی
مه موی جانی بی جانی
مه موی خانی بی خانی
ده ستهی حه سه ن خه له کانی
دوله و یاپراغ و بریانی
پلاوو گوشت و شیلانی
تیسقه و فالیسقه و ده رمانی
خوردده و برده کهس نای زانی
تیی بر ناکا به رده شانی

— ۲۲ —

به رده شانی به غولامی تو
وه بارو ملک و باچی تو
راوه ستاون به نه مری تو
وه سهر فتره و خه راجی تو

— ۲۳ —

سه راج و مه یته ر ناردن
هه بدی کویله ن وه ک شاترن
نه مینن تیده فه کرن

— ۱۱۴ —

دین مع نده کان ده گرن

— ۲۴ —

مع ندهك ده كه ن پيچكون

ره خته و ريشمى وهك سهولن

زینی قه دبنه ی له کولن

ووها چاکه وهك مير ده لن

— ۲۵ —

سه فه ری میری موطله قه

چهرم و قایش و میشن و شه قه

هه موویان برین به میزو باقه

به یانی هه ستن شه فه قه

نال به ندان هه ر شه قه شه قه

— ۲۶ —

شه قه شه قی نالبه ندو به قالان

وه کوویان کرد به حه مپالان

به عه یفی بیست و دوو سالان

« پاشام » بردی وابه تالان

« » « »

— ۱۱۵ —

ده لین نه و به یتہ چہ ند مانگ ده وامی کردوہ چونکہ
 عبد الرحمن پاشا چو بو تاران بو ته وه ده کہ ل شای نیران
 ریک بکہوی وله وی یارمه تی بدہنی کہہ ده کہل عوسمانیہ کان
 شہر بکات بہلام ۷۷ چہمہ کان درویان لہ کہل کرد . . . نه
 لہ شکرہی دایانی لہ یہ کہم شہر دا لہ کن ۷۷ ولیر رایان کردوہ
 پشتی کوردیان بہ ردا « تکایہ فولکلوری بہ شی دوہ م بخوینہ وه
 بہ ناوی بہ یتی تاو رحمان پاشا » .

تهو بہ یتہ یہ ک جاز زورہ داخہ کہم ۷۷ ر ته وه ندہ مان
 بہ دست کہوتوہ - ته کہر کاک احمد ناگو نہ یوایہ ته وه ندہ شمان
 بو کو نہ دہ کرایہ وه زور سوپاسی ده کہین .

« » « »

فرهه نگی عهلی به رده شانی

« » « » « »

روو ده چم : ده چمه خواره وه

کوچی کوچی : ووشه به که بو بانگ کردنی سه ک
به کار دیت .

هه لیک مه لیک : « به فرو فیل - ره وشت خراب »

سی پیک : بو مشکه هه ژاندن به کاری ده هینن پری ده این
سن کوچک بومه نه چهل .

توری : « خویری » .

جه لهب : کومه ل . به میکه له ره ریش ده این .

خاس : باش . هونه ره مند شاره زه .

دیلان : شابی . زه ماوه مند « دیلانه - گورانی »

زه رده ی ده هانتی : زه رده خه نه ی ده هانی .

خووناو : ناوه نک . شه وانم .

کاله کال : هه راو هوریا . قیره قیر . چه قه چه قه .

ناوه ژئی : له پشته وه . به ره واژوو .

به وازم : به ناوو کهم .

چه نکهرن : به کتر دانه بهر چرنووک .
 خوخماخلی : لیدان به پشوو دان . شلو کوت کردن .
 فهله : ته یاری . اسوری .
 راده سا : دادرسا « هانته ویزه »
 بلخ : خویری . هیچو پووج . خراب
 چه گهن : جوړه گیایه که چه سیری لئی دورست ده گهن
 بهر بهن : که زدانه « که رده نه »
 لیس : تیل . کوتهک
 قومار : که مه . یاری کالته . وازی
 خو به سر : به ته نیا . ههر نامانچی خوی ده وی
 قولان : لاو . جحیل . که نهج . دهم رووت
 وه جاغ : خانه دان . نه وه . وه جاغ زاده خاوه نی وجاغ
 قاره به خشی - واته پیاوی مه زن .
 سوراغ : پرسیار کردن له چیکه وشوینی که سیک یان
 چیکه بهک .
 به فهروفیک : به پیت و به ره که ت .
 لینی : لینی . لئی یه تی . بو چه معه
 چور : قومیک ناو
 ههل په تیو : نه مام . شیخه ل
 ده وهن : نه راش . داری چکواه .

موکاره : جوریکه له چه کوچ بو ههله کولین به کار دیت
چه قهن : چیکه ی به رده لان . یان چیکه یی به رز له سه
لوتکه ی شاخیک .

پواله : له چک . قوته

شیلانه : جووره خشایکی ژنه

تهحا : وو شه یه که بو سه رسورمان به کار دیت .

کوی لار : گوی شور

له ناچار : به رامبه ر

شوری : شور . شوره ؛ یار . جوان . شه نیک

سوار : یه تی سوار چاک

سونه : مراوی .

خه رات : دوم . کاولی

ره زکم ناوی : له زکم ناوی یه نی کاری خراب کردن

بورایه که ی : پاشوو . پاشی . پاشهل

کاو : گورایه که بکه ویته چیکایه کی زور حاسی به مه رجی

هر چوار لای شاخی بلندین

مر : شوان

هه رتک : هه ردووک . هه ردوو

ماخو ساحیب . خاوون

زهم زهمه : هه یتوو هوت . ده ستگاوه سه لته نه ت .

زه‌وه‌زه‌وه : ده‌زیت

کوده‌لی : له‌پشت

قوش : چویله‌که

برنجار : جیکه‌ی برنج لی چاندن

سه‌گراو : سه‌کپی‌ناوی . یان ماینی خوش به‌ز

دیاردی : کاتی که سه‌ک نیچیر ده‌بینی . دیاردی بو

ده‌که‌ن جا هیرش ده‌با

خیزره و بیزره : پاش ماوه

ساموته : کاتی که نیچیر ده‌کوژن به‌پاشکوه‌ده‌کری

تیسقه و فالیسقه : نه‌و شتانه‌یه که چاران ده‌رمانی تفه‌نگ

یان ده‌مانچه یان له‌ناو ده‌کرد

شانر : خوش رو . خزمه‌ت کوزارو به‌وه‌فا

مجه‌نده‌ک : نه‌سپی ره‌سه‌ن

ته و شوین شارو دیبانهی که له به بیت و هه لبه بسته کانی عه لی ناویان هاتوه

« « «

به رده شان (۱) : دوو گوند هه ن له ناوچه ی مهرکه پی یان
ده لین به رده شان عه لی خه لکی نه وی به بیوکه ، لوتهر ، دوله پی :
چه ند گوندیکن له ناوچه ی مهرکه « مهرکه ش ناحیه به له سر
قهزای قه لادزه »

زه لتویران : دوایکی قووله له و ناوچه به دا .

ته وارن : دیسان گوندیکه له و ناوچه به دا .

کوینخا ته للا « عبد الله » بوژیکی میلی به ناو بوه به لام

هه لبه ستی له پاش به چی نه ماوه .

شیخ مصطفی : چاکتیکه له و ناوچه به به شیخ مصطفی ی

قوتیی شامی به ناو بانکه .

بیگم « بیگمه » : گوندیکه له به ری مهرکه .

(۱) به رده شانی بچووک و گه وره . عه لی خه لکی به رده شانی

که وره به .

شاره ستین : گوندیکه له بهری مهرکه .
 خانم کچی کاک نه ایاس : شوخیکی زور به ناو بانگ بوه
 له و سهرده مه دا .
 شاه عباس : په کی له شایه زور داره کانی فارسه « ۸۰ »
 هزار که سی له خپه کانی موکریان سه ربری وه « ۱۰ » هزار
 که سی له ناو قه لای دمدم گوشت ده که ل قاره مانى مه زنى کورد
 « نه میر خانى بهک ده ست - نه میر خانى له پ زیرین » .
 خوازيله - خازى - خازيله : کچیکی شوخ و شه نک بوه
 مه ندى ده این یاری علی بوه و له پاشان بوته ژنى ، هه نديکیش
 ده لین ته نیا دوستی بوه سه رچاوه بو که این هه لپه ست و به یق
 دلدارى جوان هلی .
 بوتان و « جزیره بوتان » : دوو ناوچهن زور فیراوان
 له کوردستانى تورکیه ی داگیر کراو .
 ژه نکار : قه زای سنجاره و به هه فچیر به ناو بانکه .
 کاکه سوار : ره قیبه هلی بوه « وانه حه زى له خازیلی
 کردوه » . وه کوه خوی ده لیت : هانى خه لکی ده دا که هلی
 شلو گوت بکهن .
 مام خدر : دیاره به ساوارکوته روه به ناو بوه .
 حه مه مه رگی : زور ناشیرین بوه بویه هلی به ره نک
 فه ایى ناوی برده .

ووسوو پلینگی : له ناوه که ی وا دیاره زور کورج و کول
بوه که چی له کاتی له عهلی داوه دوخینی پساوه .

خال خدر : دوستی عهلی بوه که چی له سهر نه وه شهوه
هانی خه لکی داوه بو شلو کوت کردنی عهلی .

حه مه خیه : دیاره نه ختی چاو خیس بوه .

مام قادر : کویا پیاوی باش بوه که چی له هه موان خراب
تر عالی داپه لوستوه .

مه ولرود گاوان : کهرچی درانگ شتی بیستونه وه به لام
نه ویش په لاماری عهلی داوه .

مام باپیر : له وانی تر به به زه یی تر بوه ووتوبه له عهلی
مه دن دلداری وای لی کردوه .

تی بیینی :

نه و ناوانه ی له سه ره وه باسه مان کردن هه ر به که ره وشتیکی
بوه که تیمروش نه و چه شنه پیاوانه ماون که به ره وشتیان ناویان
ده بریت ، به لام هونه ری عهلی له وه یه که وه زعی ره وانی وره وشتی
نه و پیاوانه ی زانیوه وه کوه پسه پوریکی « ره وان شوناس » به داخه وه
نه وانه ته نیا له ناو هه لپه سه ته که داناو براون و له باره ی ژیا نیانه وه
شتی نا زانین .

« » « » « »

سینا جیان : کوندیکه له ناوچه ی مه رکه و پشه در

محمد - حممه - حه مه د : وه کوو ووتمان یان شاگردی
عهلی بوه یان شایهر بوه « سه رنج بده بهیتی پیازان » .
مام چه دریس : پیاو چاکیکه بهلام چیکیکه ی نازانین :
مهرو : شاریکه له شاره گانی نه فغانستان ، له وانه شه که
گونديک بوو بی له ناوچه ی مهرکه » .

تهالا که چهل : خانه خویمی عهلی بوه « بروانه بهیتی پیازان »
مام سلیمان : وادیاره قورئانیکی تسایه تی بوه ، یان له و
کاته دا کهم کهس بوه قورئانیان بووین بویه مروئی قورئان
دار زور به ناو بانگ بوه .

وه ستا احمدی چه خماخ چی : باشترین وه ستا بوه له
کوردستان بو دورست کردنی تغه ننگ ، سهیر نه وه یه له سه دهی
ههژدهمین کارخانه ی تغه ننگ و ده مانچه و توپ له کوردستان دا
هه بوه که چی له سه دهی بیسته همین دهرزیه ک ناتوانی دورست بکا !
کارخانه ی درو له باوه !

بی ریشک . کوو چار . بی دیل . نه سرریل . بیره کان :
هه مرویان ناوی گوندن له ناوچه گانی مهرکه یان پشدهر
بالهک - باله کیان : خیللیکه له قهزای ره واندرز داده نیشن
یان ناوچه یه که له وی .

گانی په لکو : وا دیاره له گانی خوی دا یان حاکی
بابانه کان یان میری له میره کان له وی چی نووشین بوه

مهنگورو مامهش : دووخیلی زور گهورن - له کوردستانی
عیراق و نیران داده نیشن به لام زور ناریکن زور چار شهریان
لن قهوماوه « شهری مهنگورو مامهشان فولکلوره »
که ناو : کوندیکه له ناوچهی پشدر .

دهربه‌ند : هر وه که له ریزه شاخی ناسوسی و زبی
کویهی پنی دا دهروات کوندیکش هه‌یه له‌زارکی نهو ده ربه‌نده
به دیوی رانیه دا - سه‌نکه‌سه‌ریش کوندیکه دوا‌ی دهربه‌ند به‌رهو
پشدر لهو به‌ری رووباری کارفینه‌وه‌یه . دوا‌ی دورست کردنی
بناوانی دوکانو پرونگانه‌وه‌ی ناوه‌که‌ی خه‌لکه که چییان هیشت
وچرونه « دوانزه بانوان » که له‌وی سه‌نکه‌سه‌ری تازه دورست کراوه

« » « »

که‌آنی - قواله شین : ناوی نهو جنوکه به که شایه‌ر به‌وه
شهره شیعی ده‌که‌ل هه‌لی کردوه « به‌یتی چندوکان بخوینه‌وه »
بسکی و نسکی : ژنی قواله شین به‌وه ، نسکیش ژن خوشکی
زور جوان به‌وه .

هه‌نهر : یان ژنی هه‌لی یان خوشکی به‌وه .
پیر مه‌مه‌ندی مه‌مه‌نداوی : چاکیکه زور به‌ناو بانکه له‌ناو
ولکه‌ی خیلی مه‌نگور .

خوشاو : چاکیکه و ناوی کوندیکه .
سه‌نکاو : کوندیکی به‌ناو بانکه له‌کونده‌کانی کفری .
بیتورین : نهو ده‌شته پان و به‌رین‌وبه پسته‌یه ده‌که‌وبته به‌ینی

بیستانو ههتا دهر بهندی سهنگه سهه دریژ ده بیته وه هیچ ده شتی وا
به پیت و پان له کوردستان به رچاو نساکه ویت به لام داخه که م
هه مرو عهردو به راوی هی تاغاو زورداره کانی کورده . « کوبله هی
جوری ژبانی خه لکه له وئی »

ناکو : خیلپیکی زور زاه له ناوچهی قهزای زانیه داده نیشن
بلباس : خیلپیکه به شیکیان له کوردستانی عیراقو به شی
قریان له کوردستانی ئیران داده نیشن و پی شیان ده لین « پیران »
که لاله : ناحیه یه که له سهه ر قهزای ره واندز له ناوچهی
باله کیان .

« » « » « »

حه هه داغا : میریکه له میره کانی ده وری ناو ره حمان پاشای بابان
شاره زوور : ده شتیکه زور به پیت له زوچهی سلیمانی ، به لام
پیش میلاد زلترین شار بوه له ناوچهی کوردستان هیردوتی میژوو
نووس باسی به دوورو دریژی ده کات .

خره جو . گوندیکه له ته نشت سهنگه سهه .
قوره کو : گوندیکه له مابه پنی دهر بهندی سهنگه سهه رو رانیه
تیستی به ژیر ناوی دوکان که وتوه .

سوران : به وناوچه سانه ده لین که کانی خوی ده وله تی میر
نوشینه کانی سوران تیی داده ست داربوون ، ناوچهی هه ولیر سوران
بوه ، ناوچهی سلیمانی به بابان ناویراوه .

فهقی یان : گوندیکه نزیك کویه به گوریه و کاله به ناوپانگه
 سنه : شاریکی زور خوش و ز له له کوردستانی ئیران
 حهسه ن خه له کانی : خه له کان گوندیکه له سه ر ریکه ی
 سلیمانی و رانیه - وادیاره نه و حهسه نه زور قاره مان بوه .
 سهید سمایی کویستانی : چاکیکه له سنووری کوردستانی ئیران
 دوانزه مامان - دوانزه ئیمام : نهوانه ش هر چاکن .
 دهشتی پیره ریالی : گوندیکه له ناوچه ی دزه بی
 قوریجه : گوندیکه له ده شتی بیتوین نزیك شاری رانیه .

« » « » « »

عه لی نه ک ته نیا شایه ر بوه به لکه زور که راوه و له
 جوغرافییه ش شاره زا بوه - ویژه ی میلمی بویه به نرخه چونکه
 ناویته یه بوباری نابووری و رهوشت خو ، میژوو ، وه هه مو
 شتیکی تر له و سه ر ده مانه دا که ئیمه هیچ نووسراویکمان به
 دهسته وه نیه که جووری ژیا نی باوک و باپیرانمان بزانی به غه پری
 فولکلورو بهیت و ته فسانه و چیروک نه بی چکه له کتیبه کانی تر که
 باسی کورد ده کهن .